

30к-3

1844

**РАБОТНІЦА
І СЯЛЯНКА**

№10 КАСТРЫЧНІК 1956

Сцяг Леніна заўжды нас асяняе

Словы М. ДУДЗІНА

Музыка Н. ГАЛКІНА

І ў працы і ў змаганні ён палае;
Нібы жыццё, што кліча у паход,
Сцяг Леніна заўжды нас асяняе,
На подзвігі натхняючы народ.

Ён у душы у кожнага схаваны,
Ён полымем шугае у гары.
Старонкі, што ў гісторыю ўпісаны,
Гартаюць зноў Кастрычніка вятры.

У іх — на шчасце і на працу права,
У іх — узлёт жаданняў і надзей.
І нашых дзён нягаснучая слава
Дарогай яснай, ленінскай ідзе.

Народ у справах славу памнажае,
Ёй узрастаць няспынна у вяках.
Сцяг Леніна заўжды нас асяняе,
Ён у надзейных партыі руках.

Пераклад з рускай мовы.

На першай старонцы вкладки: рэпрадукцыя з карціны А. Лапухова «У Петраград».

На чацвёртай старонцы вкладки: на Цэнтральнай станцыі юных натуралістаў. (Мінск).
Фото А. Дзітлава.

УРАЧЫСТА

mf БАРИТОН

І ў ПРА-ЦЫ

І ў змаганні ён палае, нібы жыццё, што кліча ў паход, Сцяг Ле-ні-

НА ЗАЎ-ЖДЫ НАС А-СЯ-НЯ-Е, НА ПОДЗВІ-ГІ НАТ-ХНЯЮЧЫ НА-РОД, ЁН У ДУ-ШЫ У КОЖ-НА-ГА СХА-

f ХОР

ВА-НЫ, ЁН ПО-ЛЫ-МЕМ ШУ-ГА-Е У ГА-РЫ, У ІХ-НА//КАХ.

ДЛЯ ПАўТАРЭННЯ

mf БАРИТОН

ДЛЯ ЗАКАНЧЭННЯ

30K-3/1844

Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА

ВЫДАНИЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

№ 10

ГОД ВЫДАНИЯ
ТРИЦЦАЦЬ ДРУГІ

КАСТРЫЧНІК 1956

ЗА ШЧАСЛІВАЕ, ЗАБЯСПЕЧАНАЕ ЖЫЦЦЁ!

СТАГОДДЗЯМІ марылі лепшыя розумы чалавецтва аб жыцці забяспечаным, аб жыцці шчаслівым для ўсяго народа. Але такое жыццё заставалася марай да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Вялікі Кастрычнік адкрыў новую эру ў жыцці чалавецтва. Вызвалены народ упершыню пачаў працаваць на сябе, пазнаў радасць і шчасце стваральнай працы. Кастрычніцкая рэвалюцыя разняволіла невычэрпныя сілы народа, стварыла неабмежаваныя магчымасці для праяўлення рознастайных талентаў і здольнасцей.

Мінула 39 год з таго часу, як Владзімір Ільіч Ленін ад імя працоўных на ўвесь свет абвясціў, што ўся ўлада, уся зямля і яе нетры, лясы і воды належаць народу. За гістарычна невялікі адрэзак часу ў нашай краіне пабудавана сацыялістычнае грамадства. Савецкія людзі ўласнымі рукамі стварылі зусім новую дзяржаву, сіла і магутнасць якой здзіўляе свет.

У краіне вырасла безліч новых гарадоў, фабрык і заводаў, з'явіліся выдатныя ачагі культуры. Многіх старых населеных пунктаў зусім не пазнаць. Узяць хоць-бы наш Мінск. Хіба можна параўнаць яго з Мінскам дарэвалюцыйным? І так на кожным кроку.

Камуністычная партыя Савецкага Саюза ўказала працоўным шлях да перабудовы народнай гаспадаркі. Пад яе кіраўніцтвам наша краіна з беднай і адсталай ператварылася ў індустрыяльную, у краіну буйнай калектыўнай сельскай гаспадаркі. Выраслі новыя людзі, якія ўласнае шчасце бачаць у шчасці ўсяго народа, і гэта надае нам новую энергію для ажыццяўлення любых вялікіх спраў.

Прамысловасць рэспублікі паспяхова выконвае план першага года шостай пяцігодкі. Ініцыятарам перадакастрычніцкага сацыялістычнага спаборніцтва выступіў калектыў Мінскага трактарнага завода. Рабочыя і інжынеры завода абавязаліся ў верасні і кастрычніку даць краіне звыш плана 30 трактараў «Беларусь» і на 700 тысяч рублёў запасных частак.

Прыкладу трактарабудаўнікоў паследаваў калектыў завода імя Варашылава. Вытворчы план кастрычніка ён абавязаўся выканаць на 6 дзён раней тэрміну, павысіць прадукцыйнасць працы, асвоіць і выпусціць 12 новых станкоў навейшых мадэлей.

У спаборніцтве за павелічэнне выпуску прадукцыі наватары швейнай прамысловасці майстры віцебскай фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі» тт. Ярошчанка і Трафімава арганізавалі справу так, што зменнае заданне выконваюць за 7 гадзін. Канвеер працуе па гадзінным графіку. Многія работніцы авалодалі некалькімі сумежнымі прафесіямі. Такая арганізацыя працы дазволіла за 4,5 месяца выпусціць звыш плана 3 200 паліто. Патрыятычны пачын майстроў Ярошчанка і Трафімавай знаходзіць паслядоўнікаў на іншых прадпрыемствах.

У адзінстве поглядаў нашага ўрада і народа захавана магутная сіла, роўнай якой няма на свеце. Выраслі наша партыя і ўрад асвоіць 30 мільёнаў гектараў цалінных і абложных зямель — і ў найкарацейшы тэрмін задума збылася.

Слаўнымі справамі новасельцаў ганарыцца наша краіна. Радасна сустракаюць савецкія людзі паведамленні аб багатым ураджаі на цаліне. Нас ценіць, што толькі адна Акмо-

лінская вобласць здала сёлета дзяржаве ўдвая больш збожжа, чым раней здавала ўся Казахская рэспубліка.

Няўхільна ўгору ідзе і сельская гаспадарка нашай рэспублікі. Працаўнікі калгасных палёў праяўляюць шмат зацікаўленасці, ініцыятывы і ўмення ў вырашчванні сельскагаспадарчых культур, у развіцці жывёлагадоўлі. Стараннямі тысяч жаночых рук добра ўраджіў сёлета лён.

Калгас імя Молатава Полацкага раёна адвёў пад лён 140 гектараў. Не спалохаліся людзі цяжкой працы і не памыліліся. Падлікі паказваюць, што калгас атрымае прыбытку каля трох мільёнаў рублёў. Не менш 20 тысяч рублёў грашыма прынясе кожны гектар, не лічачы атаварвання пшаніцай, цукрам, раслінным маслам, макухай.

Нялёгка далосся калгасу такое багацце. Каб зберагчы кожнае каліўца і зярнятка лёну, у спешным парадку будаваліся ў полі наветкі, арганізавана ішло церабленне, сушка, малацьба, расціл. Калгаснікаў забяспечылі прадуктамі харчавання на палявых станах, увялі авансаванне. Усё гэта садзейнічала высокай прадукцыйнасці працы.

Калгасніцы Абодава і Фінягава паспывалі падаць у малактарню ўтрая больш снапоў, чым прадугледжана планам. А кожны працадзень поўнаважкі—15 руб. грашыма, 1 кг збожжа і 2 кг бульбы. Такім чынам працавітыя калгасніцы зараблялі ў дзень па 45 руб. грашыма, па 3 кг збожжа і па 6 кг бульбы. Правільная арганізацыя працы, высокія заробкі, штодзённае авансаванне выклікалі вялікую зацікаўленасць калгаснікаў. З горада на пастаянную работу ў калгас вярнулася 200 чалавек.

Вялікая колькасць жанчын занята ў жывёлагадоўлі. Не шкадуючы сіл, яны змагаюцца за лепшыя паказчыкі ў працы. Даярка калгаса «Новае жыццё» Нясвіжскага раёна Аляксандра Антановіч за высокія ўдоі ад 12 кароў атрымала сёлета авансам 10 тыс. рублёў і тону збожжа.

Даяркі калгаса імя Гастэлы Мінскага раёна за 11 месяцаў надаілі па 2 339 кг малака ад кожнай каровы. Яшчэ больш высокіх надояў дабілася Соф'я Машлякевіч з калгаса «Сцяг камунізма» Давыд-Гарадоцкага раёна.

Усё гэта з'яўляецца яркім сведчаннем вялікіх магчымасцей уздыму ўсіх галін сельскай гаспадаркі рэспублікі.

Добрыя вынікі ў працы многіх сельскагаспадарчых арцелей, звеннявых і паасобных калгаснікаў радуець кожнага савецкага чалавека. Аднак яны прымушаюць нас падумаць і над прычынамі адставання, неарганізаванасці, нізкіх ураджаяў, што наглядаецца яшчэ ў вялікай колькасці калгасаў. Абавязак сумленных калгаснікаў—прыняць усе меры для ўздыму калгаснай гаспадаркі, а разам з тым і ўласнага дабрабыту.

Заможнае і культурнае жыццё лёгка не даецца. Яго трэба заваёўваць упартай працай. І чым хутчэй усвядомяць людзі гэтую простую ісціну, тым хутчэй даб'юцца жаданых поспехаў, тым хутчэй ператвораць у рэчаіснасць светлыя мары аб шчаслівым жыцці ўсяго народа.

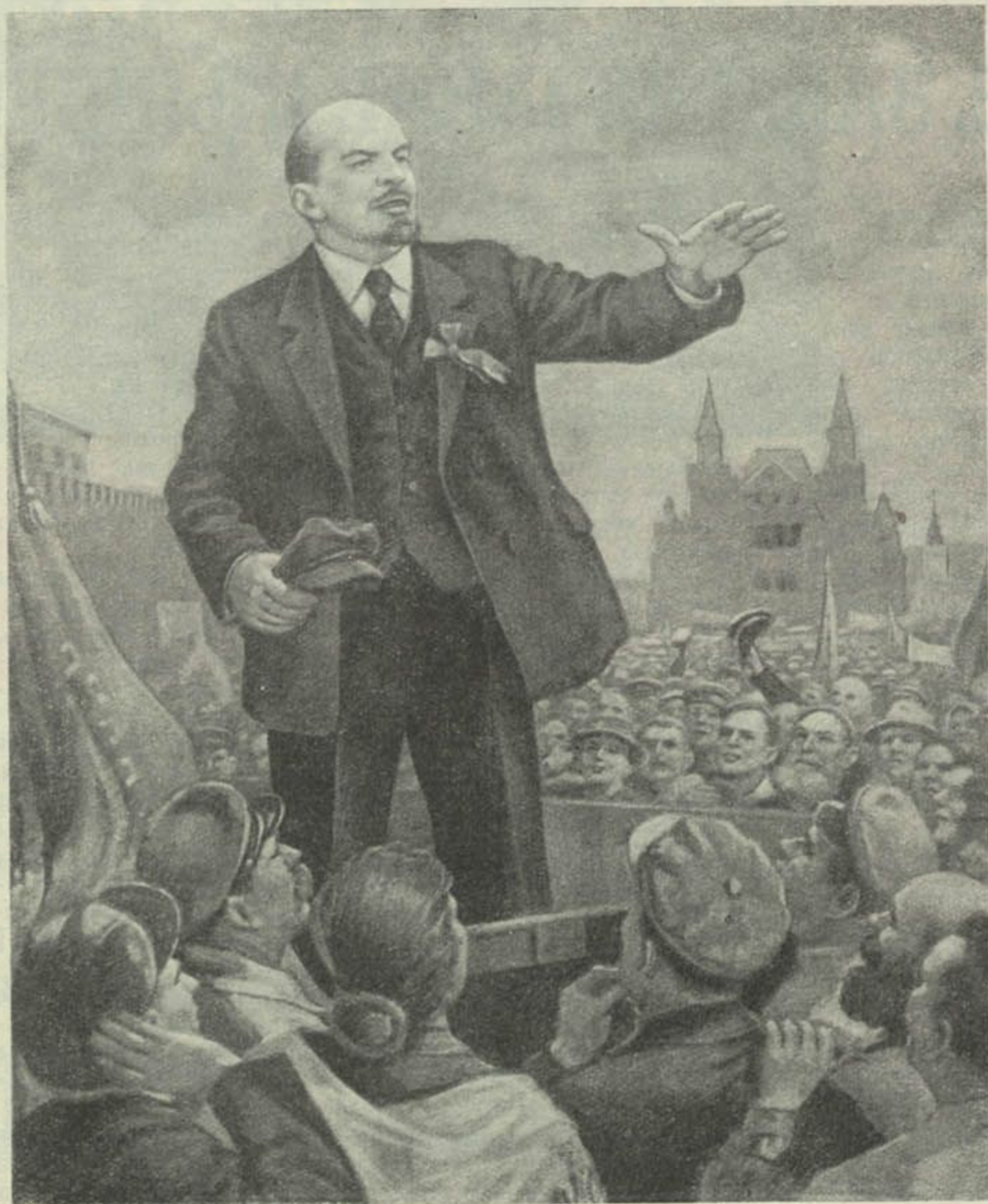
Зрабіць жыццё кожнага чалавека забяспечаным і шчаслівым—мэта, дзеля якой варта змагацца і перамагаць.

Слаўныя, працавітыя жанчыны Беларусі таксама не нашкадуюць сіл і энергіі ў барацьбе за шчасце чалавека.

Сустрэнем-жа 39 гадавіну Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі новымі поспехамі ва ўсіх галінах нашага жыцця, актыўнымі ўдзельнікамі якога мы з'яўляемся!

ЗА УЛАДУ СОВЕТАУ

(Успаміны старой рэволюцыянеркі)

Выступленне В. І. Леніна на Чырвонай плошчы ў 1919 г.

З карціны П. Васільева.

УСПАМІНАЮЧЫ мінулае, я зноў і зноў звяртаюся ў думках да аднаго з майскіх дзён 1917 года. У гэты дзень я ўбачыла і пачула Леніна. Як зараз, бачу велізарнае памяшканне гарматнай майстэрні Обухаўскага завода, да адказу напоўненае рабочымі. У шырока расчыненыя дзверы ўліваецца магутная людская плынь. Сюды спяшаюць рабочыя з усіх цэхаў завода-гіганта.

Ільіч, ветлівы, скромны, у чаканні мітыngu ўсеўся на прыступках каля трыбуны і гутарыць з акружыўшымі яго абухаўцамі.

Усе мы, большэвікі-актывісты прадпрыемстваў Неўскай заставы, сабраліся на гэты мітынг, каб паслухаць Ільіча, атрымаць адказ на хвалюючыя нас пытанні. Мінуў месяц з таго дня, як Ленін вярнуўся ў Расію з эміграцыі. Урачыста сустракалі яго на плошчы ля Фінляндскага вакзала рабочыя, салдаты і матросы рэволюцыйнага Петраграда. Тут, з броне-

віка, Владзімір Ільіч трымаў сваю гістарычную прамову, якую закончыў палымянымі словамі: «Няхай жыве соцыялістычная рэволюцыя!». Правадыр партыі ўказаў рабочаму класу ясны шлях да перамогі. Яго геніяльныя Красавіцкія тэзісы ўзброілі нас планам пераходу да соцыялістычнай рэволюцыі.

Пасля падзення царызма з дня на дзень расла актыўнасць рабочага класа. Тысячы рабочых, якія стаялі раней у баку ад палітычнага жыцця, уключаліся ў рэволюцыйную барацьбу. Але людзі, не спрактыкаваныя ў палітыцы, не маглі адразу разабрацца ў складанай, супярэчливай абстаноўцы. Значная частка рабочых і салдат яшчэ верыла меншавікам і эсэрам, іх байкам аб тым, што Часовы ўрад дасць народу мір, хлеб, зямлю, свабоду. Большэвіцкія арганізацыі на заводах і фабрыках, у вайсковых часцях былі яшчэ няшматлікія. Нам часам цяжка было выкрыць сапраўдны сэнс хітрасплецёных прамой меншавіцка-эсэраўскіх гаваруноў. Але калі на рабочы мітынг прыязджаў Владзімір Ільіч, мы не сумняваліся, што апартуністы пацярпяць паражэнне.

Так здарылася і на шматлікім мітыngu рабочых Обухаўскага завода. Памятаю, як фанабэрыста і нахабна паводзіліся перад мітынгам апартуністычныя завадзаталі і іх мясцовыя падгалоскі. На казённым Обухаўскім заводзе ў іх было нямала прыхільнікаў, ашуканых умелай дэмагогіяй.

Але вось на трыбуну ўзнімаецца Владзімір Ільіч Ленін.

Першыя-ж яго словы прыкоўваюць да сябе ўвагу аўдыторыі. І само аблічча Ільіча, яго прастата і скромнасць, яго прамыністая ўсмішка робяць незабыўнае ўражанне на прысутных рабочых. Проста і зразумела тлумачыць ён самыя складаныя і забытаныя апартуністамі палітычныя пытанні. Людзі слухаюць яго, затоўшы дыханне. Меншавікі і эсэры — у трывозе. Яны прабуюць сарваць выступленне Ільіча, перапыняюць яго прамову варожымі выкрыкамі. Узнімаецца шум. Владзімір Ільіч спыняецца і спакойна чакае, пакуль зноў усталюецца цішыня. Рабочыя заклікаюць да парадку дэмагогаў. Але хутка меншавікі і эсэры зноў прабуюць сарваць мітынг. Гул абурэння пракочваецца па велізарным цэху.

Словы большэвіцкай праўды знаходзяць гарачы водгук у сэрцах рабочых. Ільіч гаворыць аб тым, што ад Часовага ўрада — урада буржуазіі — нельга чакаць ні міру, ні зямлі, ні хлеба, што, толькі ўзяўшы ўладу ў свае рукі, рабочы клас даб'ецца задавальнення сваіх законных патрабаванняў. завае сапраўдную свабоду.

Скончыўшы прамову, Ільіч, суправаджаемы групай рабочых-большэвікоў, пакідае завод. Але доўга не разыходзяцца ўдзельнікі мітыngu, гора абыяркоўваючы пачуе імі ад Леніна. З гэтага дня многія абухаўцы, якія знаходзіліся раней пад уплывам меншавікоў і эсэраў, пачалі пераходзіць на бок большэвікоў. Уплыў апартуністаў на заводзе пачаў прыкметна аслабляцца.

Большэвіцкая партыя нястомна несла ў масы ленинскія ідэі, выкрывала памагатых буржуазіі. Шмат раз давялося мне слухаць у гэтыя дні на заводах і фабрыках Неўскай заставы палымныя прамовы тав. Валадарскага.

* * *

Родная Неўская застава — адзін з буйнейшых прамысловых раёнаў горада Леніна. Тут прайшло ўсё маё жыццё. Тут у 1903 годзе дзевятнаццацігадовай дзяўчынай паступіла я ткачыхай на тэкстыльную фабрыку Паля, а ў 1905 годзе стала членам большэвіцкай партыі. Пераўтварылася за гады савецкай улады Неўская застава. Яе праспекты і плошчы ўпрыгожыліся садамі і паркамі. На многа кілометраў выцягнуліся ўдоўж Невы грамады новых будынкаў — светлыя, добраўпарадкаваныя жылыя дамы, школы, клубы. А мы, старажылы Неўскай заставы, памятаем яе іншай. Брудныя небрукаваныя вуліцы — Шкляную, Нова-Александраўскую, доўгі Шлісельбургскі тракт. Пакошаныя драўляныя халупкі, сумныя фабрычныя казармы, шэрыя і змрочныя «даходныя дамы», дзе ў цесных і цёмных закутках, раздзеленых паркалёвымі фіранкамі, жылі сем'і рабочых; дзе два маладыя рабочыя-халасцякі наймалі адзін ложак, за які кожны плаціў палову свайго месячнага заробтку.

На Шлісельбургскім тракце ў трохпавярховым каменным доме змяшчалася нядзельная рабочая школа. Я пачала наведваць заняткі ў нядзельнай школе з 1904 года. Памятаю, як 31 снежня 1905 года ў будынку нашай школы адбываўся сход рабочых. На гэтым сходзе выступіў з дакладам А. В. Луначарскі. Бліскучы прамоўца, ён выкрыв і высмеяў царскі маніфест ад 17 кастрычніка, заклікаў не паддавацца царскаму ашуканству, угаворам кадэтаў, меншавікоў і эсэраў аб спыненні барацьбы, рыхтавацца да ўзброенага паўстання супроць самадзяржаўя. Наскочыла паліцыя. Многія з нас, удзельнікі гэтага сходу, вымушаны былі сустрэць Новы год у турэмных казематах Літоўскага замка.

* * *

У самыя цяжкія дні, калі контррэвалюцыя святкавала перамогу, калі на большэвікоў былі абрушаны цяжкія рэпрэсіі і многія нашы таварышы пакутавалі ў турмах, на катарзе і ў ссылцы, мы не трацілі веры ў тое, што набліжаецца перамоганосная пролетарская рэвалюцыя. І вось надыйшоў Кастрычнік 1917 года...

Па ўказанню Леніна большэвікі Неўскай заставы, як і іншых раёнаў Петраграда, рыхтавалі рабочых да рашучага бою. На буйнейшых прадпрыемствах былі створаны атрады Чырвонай гвардыі. На адным толькі Обухаўскім заводзе ў Чырвоную гвардыю запісалася да двух тысяч чалавек. Быў створаны чырвонагвардзейскі атрад і на нашай Палеўскай фабрыцы. Чырвонагвардзейцы навучаліся ваеннай справе. Заводы і фабрыкі падобны былі ў гэтыя дні на ўзброеныя лагеры. Людзі працавалі ля станкоў, не

А. Алексеева.

пакідаючы зброі, апаясаныя кулямётнымі стужкамі.

Разам са сваімі мужамі і братамі ўступалі ў атрады Чырвонай гвардыі і работніцы. Жанчыны былі амаль у кожным атрадзе. Мы вучыліся валодаць зброяй, перавязваць раненых.

Ніколі не забуду я вечар 24 кастрычніка. Па вуліцах затоенай Неўскай заставы, як і іншых раёнаў Петраграда, былі расставлены па загаду Часовага ўрада дадатковыя патрулі і караулы, конныя казакі пасты. Контррэвалюцыйны Часовы ўрад ліхаманкава рыхтаваўся да адпору. Але ніякая сіла не магла ўжо спыніць падрыхтоўку ўзброенага паўстання, якая праходзіла пад кіраўніцтвам партыі, паводле мудрага ленинскага плана.

Да нас на фабрыку прыйшоў таварыш з раённага камітэта і перадаў кароткую вестку, якая прымусіла сэрца забіцца радасна і трывожна:

— Заўтра выступаем!

З прадпрыемстваў нашай Неўскай заставы пацягнуліся чырвонагвардзейскія атрады да штаба рэвалюцыі — Смольнага, адкуль вялікі Ленін кіраваў узброеным паўстаннем. Частка чырвонагвардзейцаў засталася дзяжурць на заводах і фабрыках.

Занялася хмарная піцёрская раніца. Імжэў асенні халодны дождж. Мы, чырвонагвардзейцы, занялі вуліцы, якія звязвалі наш раён з цэнтрам горада, расставілі патрулі па ўсім участку ад сяла Смаленскага да станцыі Сартыровачнай Нікалаеўскай чыгункі. Паводле ўказання раённага савета атрады чырвонагвардзейцаў займалі паліцэйскія ўчасткі, арыштоўвалі жандараў і юнкероў, на вуліцах завязваліся жорсткія стычкі. К вечару ўся Неўская застава была ў нашых руках. А ўначы прыйшла радасная вестка: штурмам узят Зімовы палац — аплот контррэвалюцыі; міністры Часовага ўрада арыштаваны і адпраўлены ў Петрапаўлаўскую крэпасць.

26 кастрычніка 2-гі Усерасійскі з'езд Саветаў прыняў гістарычныя дэкрэты аб міры і зямлі, утварыў новы, рабоча-сялянскі ўрад на чале з Леніным.

Пролетарская рэвалюцыя здзейснілася. Нарадзілася Савецкая ўлада — улада народа, якая адкрыла сваёй вялікай краіне шлях да сацыялізма. Справа, за якую аддалі сваё жыццё лепшыя сыны і дачкі рабочага класа, перамагла.

Ленінград

А. АЛЕКСЕЕВА

13 КАСТРЫЧНІКА 1956 года спаўняецца 75 год з дня нараджэння Эжэні Катон — выдатнага дзеяча французскага і міжнароднага дэмакратычнага руху.

Прагрэсіўная грамадскасць усяго свету, асабліва жанчыны, маці ў гэтую слаўную дату горава вітаюць Эжэні Катон, як актыўнага і нязменнага старшыню Міжнароднай дэмакратычнай федэрацыі жанчын, нястомнага барацьбіта за інтарэсы жанчын і дзяцей, за мір і дружбу паміж народамі.

Савецкія жанчыны добра ведаюць выдатную французжанку Эжэні Катон і ў сувязі з сямідзесяціп'яцігоддзем выказваюць ёй найлепшыя пажаданні, шчырыя пачуцці пашаны і дружбы.

Эжэні Катон нарадзілася 13 кастрычніка 1881 года ў невялікім горадзе Субіз, ва Францыі. Скончыўшы жаночы педагагічны інстытут у Сеўры, яна на працягу трыццаці год займаецца педагагічнай дзейнасцю ў тым-жа інстытуце, а таксама навукова-даследчай работай у галіне фізікі.

Да другой сусветнай вайны Катон аддае свае сілы педагагічнай, навуковай рабоце і клопатам аб сям'і. У час вайны Эжэні Катон, яе муж і сын разам з усёй перадавой інтэлігенцыяй сталі ў рады супраціўлення нямецкім акупантам, за свабоду і незалежнасць свайго народа. У гэтыя цяжкія гады Эжэні Катон зразумела, якой небяспекай з'яўляецца для чалавецтва фашызм. Яна пераканалася ў тым, што для развіцця навукі на карысць чалавецтва, для выхавання маладога пакалення, для шчасця сямейных ачагоў неабходны перш за ўсё мір. Вось чаму пасля заканчэння вайны Эжэні Катон горава выступае ў абарону міру. Калі летам 1945 года быў скліканы першы кангрэс Саюза французскіх жанчын — масавай баявой арганізацыі, Эжэні Катон прыняла актыўны ўдзел у яго правядзенні і была выбрана старшынёй Саюза французскіх жанчын.

Але барацьба за мір, супроць пагрозы новай сусветнай вайны — справа ўсіх прагрэсіўных жанчын свету. У канцы 1945 года дэмакратычныя жанчыны, вырашыўшы аб'яднацца для барацьбы за мір і свабоду, стварылі Міжнародную дэмакратычную федэрацыю жанчын, якая ахоплівае зараз сваім уплывам 200 мільёнаў жанчын 80 краін свету. Барацьба за захаванне і ўмацаванне міру, за ўстанаўленне поўнай роўнасці жанчын з мужчынамі, за паліпшэнне жыцця жанчын і дзяцей — такімі былі і застаюцца задачы Федэрацыі. Накіроўваючы сваю дзейнасць на ажыццяўленне гэтых высокародных мэт, Федэрацыя ўносіць вялікі ўклад у агульную справу барацьбы народаў за трывалы мір і шчаслівую будучыню.

Сваёй адданасцю справе міру Эжэні Катон заслужыла любоў і павагу жанчын-маці ўсіх краін. Застаючыся нязменным старшынёй Міжнароднай дэмакратычнай федэрацыі жанчын, Эжэні Катон актыўна працуе над расшырэннем рады міжнароднага жаночага руху.

За нястомную дзейнасць у абарону міру, за спыненне вайны ў В'етнаме Эжэні Катон пачынаюць адкрыта праследаваць. У 1950 годзе ёй, як старшынёй Саюза французскіх жанчын, прад'яўляюць судовыя

ЭЖЭНІ КАТОН 75 год

абвінавачанне за выпушчаны Саюзам французскіх жанчын плакат супроць каланіяльнай вайны ў В'етнаме. На плакаце была нарысавана французжанка-маці, якая рве прызыўную павестку свайго сына са словамі: «Не, ты не пойдзеш на гэтую вайну!». Пад уплывам пратэсту французскага народа і прагрэсіўнай грамадскасці ўсіх краін судовая справа супроць Эжэні Катон была спыненая «з прычыны адсутнасці складу злачынства».

Актыўная і паслядоўная дзейнасць Эжэні Катон, як старшыні Міжнароднай дэмакратычнай федэрацыі жанчын, апіраецца на нязломную рашучасць маці ўсяго свету непахісна змагацца за трывалы мір, за шчасце дзяцей. Гэта імкненне пацвярджаецца мільёнамі подпісаў жанчын пад Стакгольмскай Адазвай аб забароне атамнай бомбы, пад Зваротам Сусветнага Савета Міру аб заключэнні Пакта міру паміж пяццю вялікімі дзяржавамі, барацьбой супроць пагрозы атамнай вайны, за раззбраенне і аслабленне міжнароднай напружанасці.

Міжнародная дэмакратычная федэрацыя жанчын з'яўляецца адным з перадавых атрадаў у барацьбе за мір. Федэрацыя была адным з ініцыятараў стварэння вялікага руху прыхільнікаў міру, і яе старшыня Эжэні Катон была выбрана намеснікам Старшыні Сусветнага Савета Міру.

Выступаючы на Другім Сусветным кангрэсе прыхільнікаў міру, Эжэні Катон, выказваючы аднадушную волю жанчын, звярнулася з заклікам «дабівацца таго, каб маці ніколі не давялося аплакваць сваіх сыноў, якія загінулі на вайне».

За выдатную грамадскую і арганізацыйную дзейнасць па аб'яднанню жанчын у абарону міру, па ўмацаванню рады міжнароднага дэмакратычнага жаночага руху Эжэні Катон у 1951 г. была прысуджана міжнародная Сталінская прэмія «За ўмацаванне міру паміж народамі».

У кастрычніку 1946 года ў Маскве, на пасяджэнні Выканкома Федэрацыі ў адказ на прывітанне савецкіх жанчын з выпадку яе 65-годдзя Эжэні Катон сказала: «Праўда, што я адчуваю сябе маладой, але гэта вы ўсе надаеце мне маладосці. Дзесяць год таму назад я была пераканана, што набліжаецца ўзрост, калі ідуць на пенсію, але я не думала, што ў Маскве буду адзначаць сваё 65-годдзе ў такіх абставінах, г. зн. у стане актыўнай творчай дзейнасці».

З таго часу мінула яшчэ дзесяць слаўных год. Уся пасівелая, але з маладой душой, з пранікнёнымі вачыма і ласкавай усмешкай вучоная і педагог, грамадскі дзеяч і пяшчотная маці па-ранейшаму з невычэрпнай энергіяй аддае ўсе свае сілы вялікай справе барацьбы за мір і дружбу паміж народамі. Толькі ў гэтым годзе яе гарачыя заклікі прагучэлі на сесіі Сусветнага Савета Міру ў Стакгольме, на Кангрэсе італьянскіх жанчын у Рыме, на сесіі Савета Міжнароднай дэмакратычнай федэрацыі жанчын у Пекіне і ў іншых гарадах свету.

У дзень 75-годдзя Эжэні Катон жанчыны і маці сардэчна жадаюць ёй яшчэ многіх год жыцця.

З. САВОСЦІНА,

рэдактар Камітэта савецкіх жанчын.

Права на спакойную старасць

Вялікая зала мінскага Палаца культуры профсаюзаў заліта яркім святлом. Гучыць духавы аркестр. І хоць у партэры, ложах, па ярусах сядзіць не моладзь, а пасівелыя людзі, тут можна пачуць і жарт, і вясёлы смех.

На агульнагарадскі сход пенсіянераў, скліканы Рэспубліканскім саветам прафесіянальных саюзаў і Міністэрствам сацыяльнага забеспячэння, прыйшлі тыя, хто сумленнай працай заваяваў права на спакойную старасць, на заслужаны адпачынак.

Пенсіянерка Юля Гаўрылаўна Лагун з букетам кветак — падарункам юных піонераў.

Колькі з іх яшчэ змалку, у змрочныя гады царызма, пачынала барацьбу за кавалак хлеба, колькі змагалася за права чалавекам звацца, колькі са зброяй у руках на франтах грамадзянскай вайны адстойвала маладую савецкую ўладу, а потым усе сілы, усе веды аддавала будаўніцтву новага жыцця! Ёсць тут і тыя, якія сваю кроў пралілі ў барацьбе з фашысцкімі захопнікамі, і тыя, якія сваімі рукамі будавалі гэты цудоўны Палац, куды запрошаны сёння.

Да стала рэгістрацыі падыходзіць пажылая, але падцягнутая жанчына з добрым ветлівым тварам. Гэта Мар'я Аляксандраўна Цёмкіна. Яна ўжо некалькі год пенсіянерка, але не пакідае работы ў тэхнічным вучылішчы.

— Ведаеце, як цяжка без работы, калі прывычаіўся да яе, як да паветра, — гаворыць Мар'я Аляксандраўна.

Міністр сацыяльнага забеспячэння БССР Е. Т. Гуцянкова ўручае новае пасведчанне пенсіянерцы С. Г. Сержановіч.

І ёй лёгка паверыць. Яшчэ дзяўчынкай пачала яна працоўны шлях, была і папяросніцай, і санітаркай. У незабыўным 1919 годзе пайшла добраахвотна на фронт і там, у палявым шпіталі, выратавала жыццё не аднаму дзесятку чырвонагвардзейцаў. Праз год стала камуністкай і назаўсёды звязала сваё жыццё з партыяй.

Прышлі на сход муж і жонка Ацянковы, Міхаіл Аляксандравіч і Мар'я Ануфрыеўна. Яны ў святочным убранні, у прыўзнятым настроі, адчуваюць сябе віноўнікамі ўрачыстасці...

Міхаіл Аляксандравіч — стары большэвік. Яшчэ да рэвалюцыі, у 1916 годзе, уступіў у партыю. Удзельнік трох войнаў — імперыялістычнай, грамадзянскай і айчынай, ён 49 год свайго жыцця аддаў працы. А калі надыйшла старасць, Радзіма не забыла яго. Міхаіл Аляксандравіч — персанальны пенсіянер.

Верным спадарожнікам яго цяжкага і цікавага жыцця была Мар'я Ануфрыеўна. Хоць сям'я была не маленькай (трэба было выхоўваць чатырох сыноў), Мар'я Ануфрыеўна да 1943 года таксама працавала на вытворчасці ў якасці краўчыні, вышывальшчыцы. Па новаму закону і яна атрымала права на пен-

Прышлі на сход муж і жонка Ацянковы. Міхаіл Аляксандравіч і Мар'я Ануфрыеўна.

сію. Няхай сабе ў грахах і няма асаблівай патрэбы (сыны атрымалі адукацыю, выйшлі ў людзі), але прыемна Мар'і Ануфрыеўне не адчуваць сябе нічыёй утрыманкай, мець сваю пенсію.

Вельмі ўважліва ўдзельнікі сходу выслухалі даклад намесніка міністра сацыяльнага забеспячэння Е. Г. Пузырова «Пра новы закон аб пенсіях і задачы па яго ажыццяўленню».

Дакладчык гаворыць, што па рэспубліцы ў два — два з паловай разы павялічыцца выплата пенсіі. І ўсе тут прысутныя ведаюць, што гэтая лічба сказана не наогул, а датычыць кожнага з іх.

Наглядным пацверджаннем сказанага было ўручэнне новых пенсійных кніжак. Раней былая краўчыца Соф'я Грыгор'еўна Сержановіч атрымлівала 150 рублёў пенсіі, зараз ёй вызначана 450. Пенсіянер Аляксандр Іванавіч Яфімаў меў таксама 150 рублёў, а з 1 кастрычніка атрымае 1200.

Вітаць ветэранаў працы, сваіх бабулек і дзядулек прыйшлі самыя маленькія — юныя піонеры. Яны прынеслі букеты кветак — знак удзячнасці тым, хто заваяваў ім бязвоблачнае дзяцінства. І многія жанчыны не ўтрымаліся, каб не змахнуць няпрошаную слязіну, выкліканую не то радасцю за шчасце ўнучат, не то ўспамінамі аб сваім далёкім, зусім інакшым дзяцінстве.

Цяжка перадаць шчырую ўсхваляванасць, якая гучэла ў выступленнях пенсіянераў Кішкурны, Ярашэвіча, Лагун, Сядых, Гурскага, калі яны горача дзякавалі родную камуністычную партыю і савецкі ўрад за клопаты аб простым савецкім чалавеку, аб яго старасці.

Разам з імі гэтую ўдзячнасць падзяляюць мільёны і мільёны савецкіх людзей. Усе яны адчулі ўжо сілу новага закона аб пенсіях у дзеянні.

М. УЛАДЗІМІРАВА.

Шляхі ў жыццё

ЗАХОПЛЕННЫ падзеямі — і вялікімі і дробнымі — чалавек не адразу знаходзіць час, каб па-сапраўднаму ацаніць іх. І толькі шмат пазней адчуе, якія велізарныя перамены адбыліся вакол яго і ў ім самім, і скажа здзіўлена: «Як непрыкметна праходзяць гады».

У далёкай падмаскоўнай вёсцы Маковішчы многія зайздросцілі, калі Праскоўя Троіцкая выходзіла замуж. Расла дзяўчына ў вялікай беднай сям'і, амаль ці не да самага замужства ў адной старой сукенцы хадзіла, а тут узяла хлопца ціхага, прыгожага, няп'ючага.

Праз год пасля вяселля нарадзіўся ў іх сын, яшчэ праз год — дачка; а ўсяго было — дзесяцёра дзяцей. Жылі яны з мужам дружна, і дзеці былі ўдалыя, але абмыіжа, абшый, накармі такую плойму. Ішлі гады, надыйшла рэвалюцыя, многае змянілася на вёсцы, а Праскоўя Дзмітрыеўна па-ранейшаму з раніцы да ночы круцілася як у зачараваным коле: ад печы да начовак, ад начовак да хлява — к вечару рукі і ногі робяцца нібы ватныя і зусім не слухаюць цяжкой галавы... Дзеці вырасталі, раз'язджаліся, выходзілі ў людзі: Сяргей і Віктар сталі ўрачамі, Косця — інжынер-ляснічы, Мар'я, Антаніна і Надзея настаўнічаюць...

Муж памёр, калі ўсе дзеці былі ўжо ўладжаны. Неяк адразу абарвалася прывычная хатняя мітусня, і ўсё часцей Праскоўі Дзмітрыеўне стала здавацца, што цяпер яна нікому не патрэбна. Яна адразу пастарэла, асунулася, замкнулася ў сябе. І нават потым, пераехаўшы да старэйшай замужняй дачкі і зноў увайшоўшы ў прывычнае кола: кухня — палёнка, доўга яшчэ не магла забыцца, што так непрыкметна прайшло жыццё...

Клаўдзія — самая малодшая — была п'ястухай у сям'і. Вясёлая, хуткая, яна ўсіх прыцягвала асаблівым характарам, адметным не правільнасцю рысаў, а жыццерадаснасцю і ясным душэўным здароўем. Яна вельмі рана выйшла замуж, і як толькі нарадзіла дзіця, адразу забрала Праскоўю Дзмітрыеўну да сябе. З Клавай і яе мужам — інжынерам Нікіціным — Праскоўя Дзмітрыеўна пражыла некалькі год да вайны, з імі-ж эвакуявалася на Урал, а пасля вайны пераехала на Магілёўскі лакамабільны завод.

Час ад часу Клаўдзія ўзнімала бунт: «Хачу, нарэшце, працаваць!». Але муж толькі жартаўліва адмахваўся: «Ды хіба я цябе не кармлю?...» А старая, баючыся, што ўнучкамі будуць менш займацца, аднойчы і прыкрыкнула: «Чаго дурьш, чаго табе нехапае? Паспееш яшчэ, напрацуешся; не дай бог захварэе твой Вася або яшчэ што...».

І казалі — як у ваду глядзела. У 1947 годзе Клаўдзія Аляксееўна засталася ўдавой.

Вялікая бяда пакідае ў жыцці след доўгай чорнай паласы. Але — амаль непрыкметныя ў той час — назаўсёды застаюцца ў памяці светлыя агеньчыкі людской спагады. Сям'ю Нікіціных не пакінулі ў бядзе. Да іх прыходзілі, дапамагалі матэрыяльна, суцяшалі, супакойвалі, прапанавалі Клаўдзіі Аляксееўне работу на заводзе.

Дыспетчар механа-зборачнага цэха завода пад'ёмна-транспартнага абсталявання Клаўдзія Аляксееўна Нікіціна гутарыць з майстрам такарнага ўчастка Андрэем Матвеевічам Хадзько.

Калісьці ў маладосці яна скончыла бухгалтарскія курсы, але зараз, узяўшыся за бухгалтэрыю, не адчула ні малейшай цікавасці да бясконцых радкоў лічбаў. Непрыкметна для сябе, па адных размовах і расказах мужа, яна палюбіла вытворчасць. А ў такім стане ёй проста неабходна была больш жывая работа.

— Толькі што-ж вам прапанаваць? Спецыяльнасці ў вас ніякай... — задуменна прамовіў начальнік вытворчасці, калі яна прыйшла да яго з гэтай просьбай. — Ёсць у нас, праўда, месца планаўшчыцы, але там чарцяжы чытаць трэба... Думаю, аднак, што, як жанчына пісьменная, энергічная, справіцеся.

Работа запоўніла не толькі дні, але і вечары. Арганізацыя і планаванне вытворчасці, тэхналогія апрацоўкі дэталей. У 34-гадовым узросце Клаўдзія Аляксееўна адчула сябе школьніцай, перад якой толькі пачынае адкрывацца новы свет. Праз год яна атрымала першую Ганаровую грамату Міністэрства цяжкой прамысловасці СССР, а яшчэ праз два здала экзамен на пасаду дыспетчара.

* * *

Доўгі і складаны шлях праходзіць кавалак жалеза для таго, каб ператварыцца ў закончаную машыну. Велізарны вытворчы механізм любога завода пакуль яшчэ не настолькі дасканалы, каб на гэтым шляху не ўзнікала абсалютна ніякіх замінак. А ўзнікне заміна дзе-небудзь у ліцейнай — і стаяць станкі ў механічным, няма чаго рабіць зборшчыкам. Арганізаваць вытворчасць так, каб, нягледзячы на ўсе выпадковасці, механізм завода працаваў у дакладным рытме гадзінніка — для гэтага і існуе дыспетчарская служба.

Вясной завод пераходзіў на новую прадукцыю: замест лакамабіляў пачаў выпускаць пад'ёмна-транспартнае абсталяванне. Новая наменклатура, новая тэхналогія то тут, то там выклікаюць, як у такіх выпадках бывае, няўвязкі.

Метал для вояў мастагога крана паступіў у механа-зборачны на 18 дзён пазней тэрміну. Токары за

адзін дзень выканалі сваё заданне, але загнаць восі ў кола трэба было ў кавальскім цэху, а загартаваць — у тэрмічным аддзяленні. Дыспетчар павінен сачыць за апрацоўкай дэталей у іншых цэхах. Але сачыць можна па-рознаму. Можна сказаць падсобніку, каб адвёз дэталі ў кавальскі, а потым час ад часу назвоньваць дыспетчару завода: «Падганіце іх, калі ласка». А можна самой пайсці да кавалёў і прасачыць, каб дэталі неадкладна пайшлі ў работу. Вось так і дабілася Нікіціна, што кожная партыя дэталей абарочвалася ў цэхах на працягу сутак. Месячны план завод выканаў.

Усе прызнаюць, што Клаўдзія Аляксееўна — лепшы дыспетчар на заводзе. Яна ні да чаго не можа аднесціся абыхава.

У тэрмічным аддзяленні інструментальнага цэха выйшла са строю электрапеч.

— Зараз пазвонім, каб нам прыслалі электрыка, — гаворыць дыспетчар інструментальнага. — А заўтра з раніцы печ пачне працаваць.

Але Нікіціна, не чакаючы званка, ужо прыбегла ў электрацэх:

— Ідзіце хутчэй, рамантуйце. Мне-ж трэба ў іх дэталі загартваць...

Увечары на кватэры Нікіціных.
Фото Ч. Мезіна
(Фотакроніка БелТА).

І печ пачынае працаваць у той жа дзень. Хіба можна што-небудзь затрымаць для чалавека, які ў любое вытворчае пытанне ўносіць яшчэ і велізарную асабістую зацікаўленасць: «Мае дэталі ляжаць, мне хутчэй трэба...».

* * *

Вечарамі, калі крыху сціхне гарачка ў цэхах і апусцеюць аддзелы заводакіраўніцтва, калі шэры асенні туман ператворыцца ў сінюю смугу і над заводскім пасёлкам успыхнуць сотні агнёў — сям'я Нікіціных збіраецца разам.

У вялікім квадратным пакоі, апрача раяля, амаль няма дарагіх рэчаў. Няма тут і мноства сурвэтак і падушак, якія ствараюць уражанне «ўтульняўка». Прыгожа, прасторна і — нічога лішняга. Гавораць, што абсталяванне пакоя ў нейкай ступені адлюстроўвае характар гаспадароў. Пабываюшы ў Нікіціных дома, пачынаеш разумець, чаму так цёпла адзываюцца ўсе аб гэтай сям'і. Простая, няяркая прыгажосць раскрываецца па ступова...

«Аляксееўна» разам з рабочым халатам, здаецца, скідае з сябе ўсю сваю ўладарнасць і напорыстасць. Зараз гэта — простая і вясёлая жанчына, шчодрая на жарт, на песню, на душэўную адкрытую размову...

Праскоўі Дзмітрыеўне ўжо 84 гады, але яна паранейшаму сочыць, каб у доме не было ні пылінкі. Сядзець склаўшы рукі і зараз не можа. Хочацца-ж зрабіць хоць што-небудзь для дачкі і ўнучак, якіх адразу-ж за парогам дома чакае вялікі свет. Няснае шкадаванне аб гэтым свеце не-не ды прагучыць у яе размове:

— Вось жыццё прамінула, а я азірнуцца не паспела. Не тое, што зараз: Кірачцы 22 гады, а ўжо на пасадзе інжынера працуе, прэмію нядаўна атрымала.

... Маўклівая, сарамлівая Кіра на першы погляд належыць да таго тыпу дзяўчат, якіх прынята называць «незямным стварэннем» і ўяўляць не інакш, як за раялем або з томікам вершаў... Тым больш прыцягвае да яе ўпэўненая дзелавітасць учынкаў.

У школе яна заўсёды вучылася на круглыя пяцёркі, скончыла з адзнакай Магілёўскі машынабудаўнічы тэхнікум і вельмі здзівіла маці, аб'явіўшы, што атрымала прызначэнне на работу.

— Дык цябе-ж у інстытут пасылалі!

— А навошта я туды пайду зараз? Спачатку працягну на вытворчасці, увайду ў курс справы, а потым падам на завочны... Ды і табе дапамагчы трэба...

У аддзеле галоўнага тэхнолага Кіра Нікіціна адразу спадабалася сваёй уважлівасцю, сур'ёзнасцю.

...Ната, дзевяцікласніца, самая малодшая з трох пакаленняў гэтай звычайнай савецкай сям'і, знаходзіцца зараз у тым шчаслівым узросце, калі чалавека аднолькава вабяць і хімія, і літаратура, і танцы. Праўда, яна не збіраецца зрабіцца ні хімікам, ні літаратарам, а вельмі цвёрда ведае:

— Скончу школу, потым машынабудаўнічы тэхнікум і пайду працаваць на завод. А ў інстытут на завочнае паступлю...

— А раптам у тэхнікум не прымуць? Ды і на завод цябе яшчэ не запрашалі, — гаворыць маці.

— Нічога, запрасяць! — смеецца Ната.

Яе дарога — прамая і ясная. І толькі старэйшыя ведаюць, як шмат зрабілі людзі, каб яна стала такой.

Р. МИХАЙЛАВА

У майстэрні магілёўскай сярэдняй школы № 7. Тэхнолаг завода пад'ёмна-транспартнага абсталявання Кіра Васільеўна Нікіціна (другая справа) расказвае вучням аб рабоце на такарным станку. Справа яе — сястра Наташа.

Вось яна — новая вёска!

ГЭТАЯ вестка разнеслася па сноўскіх, грускоўскіх, хваёўскіх хутарах з хуткасю маланкі. Адно ўспрынялі яе з радасцю, другія — з недавер'ем, а сёйтой — са страхам.

А хвалявацца і сапраўды была прычына.

Дзесяткі год жылі людзі на хутарах. У іх склаліся свае звычкі, свае погляды, свая псіхалогія. Раней, пры ўладзе польскіх паноў, хутаранін быў паважаным чалавекам на вёсцы і часам нічым не ўступаў асадніку. Тагачасны ўрад Польшчы ўсяляк заахвочваў хутарскую сістэму, і ўрэшце гэта прывяло да рассялення большасці вёсак былой Заходняй Беларусі. Так было ў наваколлі Снова, Грускова.

І вось цяпер людзям кажучь: трэба кінуць гэтае старое, замкнутае хутарское жыццё і пачаць новае. Але лёгка сказаць: кінуць старое жыццё — куды цяжэй зрабіць гэта на справе. Да таго-ж, хто яго ведае, якім будзе гэтае новае жыццё: яно-ж яшчэ не выведанае, не выпрабаванае.

Але многія хутаране сэрцам адчулі, што ссяленне іх дамоў у калгасны цэнтр — адзіна правільны шлях да сапраўды шчаслівага і заможнага жыцця. Сярод іх была і лепшая звенная калгаса Станіслава Ульянаўна Курыла, якая, дарэчы, вырастала ў мінулым годзе па 8,5 цэнтнера насення і па 10 цэнтнераў валакна на кожным з 10 гектараў лёну. Сёлетняй вясной на адным са сходаў, дзе абмяркоўвалася пытанне аб ссяленні хутароў, Станіслава выступіла гарачым прыхільнікам новай справы.

— Я вельмі доўга думала, перш чым сказаць тое, што скажу зараз, — заявіла яна. — Хутары — гэта сапраўды наша няшчасце. Мяркуйце самі... З усіх 680 двароў калгаснікаў 540 знаходзяцца на хутарах, размешчаных у сярэднім за дзве-тры кіламетры ад цэнтра калгаса. Гэта-ж сотні сцёжак! А дадайце яшчэ патраву пасеваў жывёлай, хатняй птушкай. Бухгалтар мне казаў, што ўвогуле сцёжкі ды дарогі займаюць да 100 гектараў прыгодных зямель. Калі іх апрацаваць і засеяць, у калгасным свёрне будзе дадаткова каля 150 тон збожжа.

— Разумна, Станіслава, гаворыш! — падтрымала яе Ніна Курыла. — Я толькі хацела-б крыху дапоўніць тваю размову. Хутары разлучаюць людзей. За тры, за сем кілометраў не заўсёды можна прыйсці ў калгасны цэнтр, каб па-

глядзець кіно, паслухаць лекцыю, а то і проста пасядзець у грамадзе, пагаварыць, параіцца. Жывеш на хутары, нібы воўк — ні ты да людзей, ні яны да цябе...

Так думалі перадавыя калгасніцы. Але былі выказванні і ў процілеглым плане, у абарону хутароў. Толькі новая справа ўзяла верх: пасля доўгіх спрэчак, размоў і перасудаў агульны сход калгаснікаў вырашыў пачаць вясной 1956 года ссяленне хутароў у калгасны цэнтр. І трэба сказаць, што вялікая заслуга ў гэтай справе належыць жанчынам.

Ссяленне хутароў у калгасны цэнтр — справа надзвычай сур'ёзная. Патрабуе яна велізарнай затраты сродкаў і намаганняў. Але калгасу імя Калініна была яна пад сілу, бо яго грамадская гаспадарка значна вырасла, эканамічна ўздужала. Летась калгас меў 7 490 тысяч рублёў прыбытку супроць 480 тысяч у 1952 годзе. На працадзень калгаснікі атрымалі па 15 рублёў грашмыма, па 2,5 кг збожжа, 2 кг бульбы, 1,5 кг грубых кармоў.

Улічваючы рост эканомікі грамадскай гаспадаркі і матэрыяльнай забяспечанасці калгаснікаў, агульны сход прыняў рашэнне выдзеліць сёлета 1 200 000 рублёў пазыкі для ссялення хутароў. Тэрмін пагашэння пазыкі — 5 год. Акрамя таго, калгас узяў на свае плечы і ўсю непасрэдную работу па сцягванні хутароў. Цэглу, цэмент, вапну, лесаматэрыялы забудоўшчыкі атрымлівае па нараду з калгаса. Грамадскія затраты працадзён, грашовых сродкаў заносзяцца на яго асабовы рахунак. Калгас будзе дом і здае яго гатовым калгасніку — калі ласка, сяліся і жыві шчасліва! Затраты-ж на будаўніцтва гэтага дома калгаснік пагашае на працягу пяці год. Вось чаму ссяленне хутароў вядзецца хутка, нібы ў казцы.

Праўду кажучы, ссяленне або сцягванне хутароў — не зусім дакладны тэрмін. На справе будзецца новая вёска, паводле генеральнага плана, складзенага з дапамогай «Белсельпраекта».

Сёння ўжо выразна абрысаваліся контуры новага калгаснага пасёлка. Шэсць вуліц перасякаюць яго ўдоўж і сем — упоперак. Пасярэдзіне пралёг шырокі праспект. Цяпер у Вялікім Снове будуюцца 72 дамы, многія з іх падведзены пад дах. Ёсць ужо і першыя хутаране-новасельцы.

Вось побач з двухпавярховым будынкам праўлення калгаса ўзведзен жылы плака-

Фаня Берташ — адна з лепшых свінарака калгаса. Яна адкормлівае зараз 60 свіней. Свінні прыбываюць у сярэднім на 400 грамаў у суткі.

бетонны дом. У доме пярэдня і чатыры пакоі: гасціная, спальня, дзіцячы пакой і кухня. Тут ужо жыве калгасны зоатэхнік Міхаіл Сцяпанавіч Іўкін. За домам зоатэхніка — такі-ж дом агранома калгаса Аляксандра Аўрамавіча Шчарбянкі. Па ўсяму відаць, калгасныя спецыялісты вырашылі асесці тут надоўга, а можа і на век. Тут-жа, на Цэнтральным праспекце, як яго ўмоўна называюць новасельцы, вырастаюць прасторныя шлакабетонныя і цагляныя дамы калгас-

Брыгадзір сталай будаўнічай брыгады Канстанцін Курыла (злева) дае заданне будаўнікам Івану Ждану і Міхаілу Курыле.

ніка Аляксандра Кардуна, шафёраў Міхаіла Урублеўскага і Міхаіла Буяна, бухгалтара Баляслава Сташынскага, трактарыста Уладзіміра Тумаша, Станіслава Курылы...

Цагляны дом Станіслава — з трох пакояў і кухні. Побач з кухняй — кладоўка. Сцены ўжо гатовы, пастаўлены кроквы, дах крыецца чарапіцай. Каб было прыгажэй, Станіслава хоча нафарбаваць частку плітак у белы, частку ў чырвоны колер. Дах будзе нагадваць шахматную дошку.

Шпаркае будаўніцтва ідзе і на безыменных вуліцах. На адной узняўся прыгожы чатырохпакаёвы домік Іосіфа Курылы. Хутка вырастаюць і домікі яго суседзяў...

Праз год-два вёска Вялікі Сноў стане непазнавальнай. Яна стане такой, якімі павінны быць з цягам часу ўсе калгасныя вёскі.

У цэнтры Вялікага Снова ўзнімуцца двухпавярховыя будынкі. Тут-жа будзе і клуб са статыянарай кінёўстаноўкай

Фаня Іосіфаўна Берташ — адна з лепшых звеннявых па лёну.

Іра Рацкевіч — адна з лепшых даярак калгаса — дае цялятам зялёную падкормку.

Фотэ П. Нікіціна.

і сцэнай, на якой змогуць выступаць нават рэспубліканскія і маскоўскія тэатры, з пакоямі для бібліятэкі і гурткоў мастацкай самадзейнасці, школа, будынак праўлення калгаса, жылыя дамы, пошта і тэлеграф, сталовая, магазіны, стадыён. А крыху збоку — жывёлагадоўчы гарадок, электрастанцыя, будынак водаправода, падсобныя прадпрыемствы і майстэрні. У новай вёсцы будуць таксама Дом сельскагаспадарчай культуры, радзільны дом, дзіцячыя яслі, грамадская лазня, камбінат бытавога абслугоўвання, парк. Чым не горад?

Але паварочваем управа ад Цэнтральнага праспекту і накіроўваемся к дому Аляксандра Курылы. Некалькі месяцаў назад ён жыў яшчэ на хутары.

Нас сустракае жонка Курылы. Ужо немаладая, але бадзёрая і жыццерадасная жанчына. Яна, відаць, зразумела, чаго мы прыйшлі. Прывітаўшыся і запрасіўшы нас сесці, яна сама распачынае гутарку:

— Вы, напэўна, хочаце ведаць, як мы жывем? І як я, хутаранка, адчуваю сябе тут, сярод грамады?

Нам заставалася толькі сцвярдзальна кінуць галавой.

— Тут, у Вялікім Снове, я адчула сапраўднае жыццё, — працягвала Ніна Курыла. — Быццам памаладзела... Тут і сонца інакш у вокны свеціць... Раней, на хутары, не было з кім, як кажуць, душу адвесці. Цяпер-жа вакол мяне — добрыя суседзі, сябры, з якімі можна разам падзяліць і радасць, і гора.

І не адна Ніна Курыла сёння так думае і так гаворыць.

В. ПЛЕШАВЕНЯ.

Нясвіжскі раён.

Калгас поўнаасцю разлічыўся з дзяржавай па збожжапастаўках, 50 тон збожжа здаў па закупу. Шмат яшчэ збожжа трэба абмалаціць.

Знатная свінарка

З ПЕРШЫХ-ЖА дзён Лідзія зарэкамендавала сябе на ферме працавітай, стараннай работніцай. Здавалася, супынку няма на дзяўчыну: яна хутка насілася з вёдрамі, паіла цялят, старанна чысціла скрэблам, абмывала вадой. Цяляты хутка раслі, ферма папаўнялася новым пагалоўем. І неяк усе адразу заўважылі маладую цялятніцу.

— Сапраўды залатыя рукі, — казалі калгасніцы. — Гэта не жартачкі выгадаваць столькі! Яна-ж на ферме і днюе і начуе.

Аднойчы, праходзячы ля свінарніка, Лідзія заўважыла, што калгасныя парасяты і свінні худыя, брудныя. У яе балюча сціснулася сэрца, і яна прыняла рашэнне: на сваё месца ўгаварыць сяброўку, а самой пайсці на свінаферму, каб наладзіць справу.

Праўленне ахвотна яе падтрымала.

«З чаго пачаць?» — думала Ліда, прыйшоўшы на свінаферму. І сапраўды было над чым падумаць. У той час перавагу аддавалі малочна-таварнай ферме, а свінаферму занябалі, свіней прадавалі за бясцэннак. Кармілі абыяк. Таму і прыбытак быў мізэрны.

Лідзія патрабавала ад праўлен-

ня выдзеліць на кожную галаву па 4 кг бульбы, па 3 кг мукі і канцэнтратаў. Адрамантавалі свінарнік.

Лідзія, як і раней, суткамі завіхалася на ферме. Сачыла за кожнай свінаматкай. Свінні хутка папраўляліся і пры першым апаросе далі па 10 парасят.

Мінуў яшчэ год. Лідзію Шупранаву, як лепшую свінарку, паслалі на Усесаюзную выстаўку ў Маскву. Да гэтага яна прымала ўдзел у раённай сельскагаспадарчай выстаўцы. У Маскве Шупранова была ўважлівай экскурсантай: усё запісвала ў свой сшытак. Набытыя веды выкарыстала на калгаснай ферме.

Дачакалася Лідзія новага апаросу. Ад 8 замацаваных свінаматак атрымала за адзін апарос у сярэднім па 12 парасят, а за год — па 23 парасяці ад кожнай свінаматкі. Гэта ўжо былі добрыя вынікі. Пра Лідзію Шупранаву стала пісаць райгазета «Молат», даведаліся пра яе жывёлаводы раёна. Праўленне зноў прэміравала Шупранаву і ад імя ўсіх калгаснікаў вынесла ёй шчырую падзяку. Лідзія адказала, што не пашкадуе сіл і часу, каб дабіцца яшчэ большых вынікаў.

— Наша Ліда вялікую карысць прынесла калгасу, — кажуць калгаснікі. — Гэта не жартачкі, — поўмільёна прыбытку ад адной толькі свінафермы!

Зімой 1954 года Лідзію Шупранаву выбралі дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР. Да яе звяртаюцца выбаршчыкі са скар-

У сельгасарцелях Свідзельскага раёна ідзе ўборка цукровых буракоў, якую буракаводы стараюцца правесці ў сціслыя тэрміны. На здымку: напанне буракоў у звяне Ніны Іосіфаўны Корпач (калгас імя Шверніка), дзе ўраджай дасягае 200 і больш цэнтнераў з кожнага гектара.

Фото А. Перахода.
(Фотакроніка БелТА).

гамі, просьбамі, і яна да ўсіх адносіцца ўважліва і чула.

Зараз Лідзія Шупранова працуе яшчэ з большым энтузіязмам. Яе мэта: атрымаць ад кожнай свінаматкі да 30 парасят.

М. ЗАСТОЛЬСКИ

Калгас імя Мічуріна,
Клімавіцкі раён.

НАШ РОДНЫ ДОМ

У АДНЫМ з завулкаў Магілёва — Акцябрскім — у зеляніне маладога саду, у кветках стаіць двухпавярховы дом. І хоць на дварэ ўжо восень, а гэты куток выглядае па-летняму. У садзе чуюцца галасы гаспадароў. Хто-ж яны? Тут жывуць і вучацца, набываюць працоўныя навыкі выхаванцы спецдзетдома № 1. Увесь сад створаны іх клапатлівымі рукамі.

Але не толькі дрэвы і кветкі цікавяць дзетвару. На доследным участку юннаты разводзяць звыш васьмідзесяці розных культур: жыта, пшаніцу, лён, каноплі, гарчыцу, кукурузу. Энтузіяст сваёй справы, выхавальніца Ю. І. Куяўская прывівае дзецям любоў да батанікі. Стараста гуртка, Люба Чыкірова, ездзіла на Усесаюзную сельскагаспадарчую выстаўку.

Шмат розных гурткоў створана ў гэтым доме. У іх па-рознаму раскрываюцца здольнасці і таленты. Гуртком мастацкай самадзейнасці з вялікай любоўю кіруе выхавальнік А. П. Піятуховіч. Магіляўчане ведаюць і любяць мастацкую самадзейнасць дзіцячага дома. Яго выхаванцы не раз атрымлівалі граматы

гарана і гаркома комсамола. Выхаванец гуртка Барыс Сталяроў — цяпер артыст Чырвонаармейскага ансамбля песні і танца. Здольнымі ўдзельнікамі самадзейнасці з'яўляюцца Галя Дзенісевіч, Маша Кальцова, Ваня Ласкоў, Люба Вадзянік, Ніна Ліхадольская, Софа Дукорская.

Выдатніца вучобы, актывістка Ніна Ліхадольская адпачывала ў сонечным «Артэку» і ў міжнародным дзіцячым лагеры «Дружба» ў Балгарыі.

Працавітасць прывіваецца дзецям з самага ранняга ўзросту. У добра абсталяванай сталярнай майстэрні хлопчыкі пад назіраннем спрактыкаванага сталяра М. Н. Келермана вучацца валодаць рубанкам і пілой, самі робяць табурэткі, столікі, лаўкі. У швейнай майстэрні інструктар-швачка А. І. Касачэўская вучыць дзяўчынак правілам кройкі і шыцця. Групу аматараў мастацкай вышыўкі сабрала А. І. Саковіч, і дзяўчынкі вышываюць сурвэткі, дарожкі, абрусы...

Учарашнія выхаванцы дзіцячага дома — тварцы светлага камуністычнага заўтра. У розных кутках нашай краіны вучацца і працуюць тыя, каму дзіцячы дом адкрыў шырокую дарогу ў жыццё.

У Ваенна-тэхнічнай акадэміі займаюцца А. Шаршнёў і А. Чахоўскі. Рыжскае рачное вучылішча закончылі Нікалай Гроднікаў і Уладзімір Кандратовіч.

На востраве Дзіксан працуе Г. Таптуноў. Анатоля Лазоўскі — цяпер студэнт Ленінградскага горнага інстытута. Усіх не пералічыш.

Педагагічны калектыў дзіцячага дома атрымаў нядаўна падзяку ад імя камандавання палка, у якім служыць Эрык Шабанскі. Вышэйшую і сярэдняю адукацыю атрымалі: Ядвіга Міхайлоўская, Л. Ціхамірава, Т. Сільванькова, А. Ільянкова, Святлана Мышлеўская. Больш 100 выхаванцаў дзіцячага дома, скончыўшы рамесныя вучылішчы і школы ФЗН, працуюць зараз на фабрыках і заводах краіны. Пра дзіцячы дом яны ўспамінаюць як пра самае дарагое і свяшчэннае ў сваім жыцці. Як у родную сям'ю, яны з'язджаюцца сюды летам на канікулы.

Сваімі чулымі і клапатлівымі адносінамі да дзяцей выхавальнікі заслужылі іх любоў. Сваімі маці называюць дзеці дырэктара дзіцячага дома Ганну Аляксандраўну Вішнеўскую, выхавальнікаў Е. В. Смаленскую, Ю. І. Куяўскую, А. А. Барысяка.

Дзіцячы дом садзейнічае фармаванню і развіццю талентаў. Вучань дзевятага класа Ваня Ласкоў добра піша вершы. Захапляецца паэзіяй і вучаніца восьмага класа Маша Кальцова. Разам з тым яна і першая салістка хору. Ваня і Маша мараць стаць паэтамі.

Выхавальнікі імкнуцца выявіць схільнасці і імкненні дзяцей з самага ранняга ўзросту, дапамагаюць ім выбраць прафесію.

Акружаныя ўвагай партыі і клопатамі педагогаў, дзеці растуць упэўненымі ў сваім заўтрашнім дні. Педкалектыву дзіцячага дома ёсць чым ганарыцца.

Шкада, што тут не стала традыцыяй, каб кожны выхаванец, пакідаючы дзіцячы дом, садзіў на памяць аб сабе малады кустік або дрэўца.

Сёння тут шумеў-бы велізарны зялёны сад!

г. Мар'ялёў.

**В. ФЕЛЬДМАН,
І. ШКЛЯРЭЎСКІ,**

былыя выхаванцы спецдзетдома № 1,
студэнты педінстытута.

Сінявокі лянок...

ЗВЯНО дэпутата Вярхоўнага Савета БССР Вольгі Талочка ўзяло абавязальства атрымаць па 5 цэнтнераў ільносем'я і столькі-ж валакна з кожнага гектара. Абавязальства было вялікім, адказным.

Пацуклі дні за днямі, поўныя гаспадарчых клопатаў аб ураджаі. З вёдрамі і кошыкамі хадзілі жанчыны па вёсцы, збіраючы попел і птушыны памёт, а вечарамі ў чырвоным кутку, усеўшыся навокал стала, чыталі кнігі па аграэхніцы, вывучалі вопыт перадавікоў, асабліва вопыт знатнай украінскай ільнаводкі Ефрасінні Саух.

Сонца ўзімалася ўсё вышэй, у блакітнай смуге струменіла нагрэтае паветра, калі Тацяна Мікуліч і Наста Дылюк пачалі сеяць лён. Сяўбу завяршылі за тры дні. Узышоў лён густымі, роўнымі радкамі. Гэта радавала, натхняла членаў звяна. Калі пагражалі замаразкі, ільнаводцы дзяжурны ў полі, акурвалі пасевы дымам.

Нямала давалася папрацаваць, каб уберагчы пасевы ад блошкі і пустазелля, Ледзь на

ўсходзе зарумяніцца неба — калгасніцы ўжо ў полі, на праполцы. Да позняга вечара плывуць над полем вясёлыя песні, асабліва пра сінявокі лянок:

Ой ты, лён наш, кучаравы,
Ой ты, лён наш, даўгунец.
Ты расці, расці на славу,
Сінявокі маладзец!

І лён рос — густы, чысты. Правялі мінеральную падкормку. Дзе расліны былі бледнажоўтыя, унеслі аміячную салетру. На асобных участках падкармілі гноевай жывкай, попельам па тры цэнтнеры на гектар. Каб унікнуць палягання, падкармілі расліны калійнымі ўгнаеннямі.

Звяно своечасова выцерабіла лён. Пры абмалоце чыстага насення выйшла ў сярэднім крыху больш пяці цэнтнераў з гектара.

На Івацэвіцкі пункт «Заготлён» звяно О. С. Талочка здавала валакно самым высокім нумарам. Так было выканана абавязальства.

Ю. НІКАЛАЕЎ

Калгас «Большэвік»
Івацэвіцкага раёна
Брэсцкай вобласці.

РАДЫЁАПЕРАТАР МАР'Я ЯНУШКЕВІЧ

У НЕВЯЛІКІМ пакоі Мінскага аэрапарта, абсталяваным сучаснай радыётэхнікай, ідзе напружаная, клапатлівая работа. Сувязісты, надзеўшы галаўныя тэлефоны, уважліва сочаць за эфірам, падтрымліваючы дакладную і бесперабойную сувязь з самалётамі.

Вось на адным з каналаў чуцен рытмічны напеў марзянкі — ці-та-та-ці... Гэта працуе комсамолка Мар'я Янушкевіч. Прыскаючы тэлефонныя навушнікі, яна ўважліва праслухоўвае эфір. Чуюцца

Мар'я Янушкевіч за работай.

сігналы шматлікіх радыёстанцый, шлохі і трэск, якія выклікаюцца атмасфернымі і вытворчымі перашкодамі.

Сярод гэтага каскаду тэлеграфных сігналаў трэба выявіць свайго карэспандэнта. Радыёаператары, якія не маюць дастатковага вопыту і ведаў, не заўсёды могуць ва ўмовах дрэннай чутнасці «намацаць» работу патрэбнай станцыі, блытаюць яе з іншымі.

Янушкевіч паспяхова спраўляецца з гэтай справай. Яе без пераўвельчэння можна назваць «снайперам эфіру». Яна ўмела арыентуецца ў самых цяжкіх умовах чутнасці — па ледзь прыкметных адзнаках — тону пазыўных, «почырку» перадачы — улоўлівае сігналы свайго карэспандэнта. Тут важнае значэнне мае слухавая памяць.

Янушкевіч дабіваецца максімальнай чутнасці і разборлівасці сігналаў свайго карэспандэнта. Атрыманую з борта самалёта радыёграму яна неадкладна перадае дыспетчару і, атрымаўшы ад яго адказ, адразу-ж звязваецца з экіпажам паветранага карабля.

Высокая дакладнасць перадач, роўная рытмічная работа, добры прыём — характэрныя рысы работы перадавога радыёаператара Мар'і Янушкевіч.

Мар'я Янушкевіч — сапраўдны памочнік экіпажаў караблёў у барацьбе за бяспеку палётаў. За высокія паказчыкі ў рабоце яна мае рад падзяк ад камандавання і ўзнагароджана Ганаровай граматай.

Вялікі калектыў жанчын працуе ў радыёбюро Мінскага аэрапарта. Скромыя працаўніцы, яны выконваюць вялікую і адказную справу.

Я. РОУНЕР

**Чытачы
РАСКАЗВАЮЦЬ**

Проспект Імя Сталіна.

КРАСУЙСЯ, РОДНЫ ГОРАД!

ЦУДОУНЫМ стаў наш родны Мінск! Новыя вуліцы, плошчы, скверы амаладзілі горад. Прыемна прагуляцца па яго шырокіх вуліцах, пад цем кучаравых ліп, удоўж газонаў з кветкамі!

Кожны раз, калі я раскажваю экскурсантам аб тым, як выглядаў Мінск сорак—пяцьдзесят год назад, я заўважаю на іх твары недавер'е і здзіўленне. І гэта зразумела. Нават старажылам цяжка ўявіць, што некалі на месцы сёняшніх прыгожых шматпавярховых дамоў стаялі адна- і двухпавярховыя будынкі гандляроў і прадпрыемцаў, а побач ляпіліся халупы рабочых; што за-

мест роўных і прасторных вуліц, горад разразалі вузенькія, крывыя вулкі і завулкі. Не было ніякага агульнага архітэктурнага плана. Горад забудоўваўся паводле густы і сродкаў паасобных домаўласнікаў. Фасады дамоў стракацелі шматлікімі шылдамі. Цішыня, што панавала над горадам, парушалася крыкам гандляроў, цоканнем капыт ды званам конкі—адзінага віду гарадскога транспарту.

Цэнтральныя вуліцы асвятляліся газавымі ліхтарамі, а сумежныя танулі ў цемры. Водаправод быў прывілеяй цэнтральных кварталаў горада, а каналізацыі зусім не было.

Асабліва цяжка жыла ўскраіна. Рабочы люд з Ляхаўкі, Старажоўкі, Камароўкі тануў у балоце, не меў піццывой вады, медыцынскай дапамогі.

Губернскі Мінск не меў буйнай прамысловасці. Усе дробныя поўсаматужныя прадпрыемствы належалі прыватным асобам. У 1912 годзе іх было толькі 65. Тут працавала менш двух тысяч рабочых, гэта значыць на адно прадпрыемства прыпадала каля 30 чалавек.

Буржуазная газета «Мінскі лісток» пісала пра адзін з кафельных заводаў Мінска: «Памяшканне вельмі маленькае, 5—6 кубічных сажняў. Вентыляцыі ніякай. Пыл стаіць слупам так, што не відаць твараў рабочых... І ў гэтым калідорчыку працуе да 12 чалавек. Выгляд у гэтых рабочых вельмі сумны: ва ўсіх амаль вочы пачырванелыя, твары жоўтыя, іх сапраўды можна назваць добраахвотнымі катаржнікамі...»

У старым Мінску было шмат цэркваў і корчмаў, а школ толькі 23, і займаліся ў іх галоўным чынам дзеці дваран, чыноўнікаў, духавенства, гандляроў. У горадзе не было ніводнай вышэйшай навучальнай установы.

У 1967 годзе Мінску спаўняецца 900 год. Гэты горад са сваёй шматвяко-

Вось ён — стары Мінск. Так выглядаў самы цэнтр горада.

вай гісторыяй абудзіўся да сапраўднага жыцця толькі з перамогай Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Мінск сёння — гэта грандыёзная будаўнічая пляцоўка, горад новай індустрыі.

Адкуль-бы вы ні пад'язджалі да Мінска, усюды ўбачыце тое новае, што створана на зямлі, якая вынесла ўвесь цяжар апошняй вайны.

Хто не памятае Мінска ў руінах, калі горад здаваўся мёртвым, калі цяжка было ўявіць, ці ўзнімецца ён калі-небудзь?

Але народы ўсяго Савецкага Саюза працягнулі брацкую руку скалечанаму гораду. Мінска дванаццаць год — і за-раслаў зноў народжаны, сацыялістычны, індустрыяльны Мінск.

гонарам з'яўляюцца буйнейшыя прадпрыемствы. Жамчужынамі індустрыяльнага Мінска можна назваць першынцоў пасляваеннай пяцігодкі — аўтамабільны і трактарны заводы.

Сённяшні Мінск — горад рознага машына- і станкабудавання, буйнейшых прадпрыемстваў лёгкай прамысловасці: тонкасукоднага і камвольнага камбінатаў, гадзіннікавага завода, радыёзавода. Радыёлу «Мінск» і радыёпрыёмнік «Беларусь» ведаюць працоўныя ўсёй краіны. Нядаўна завод асвоіў выпуск тэлевізараў. У гарадах і сёлах рэспублікі папулярныя веласіпеды і матацыклы мінскай маркі.

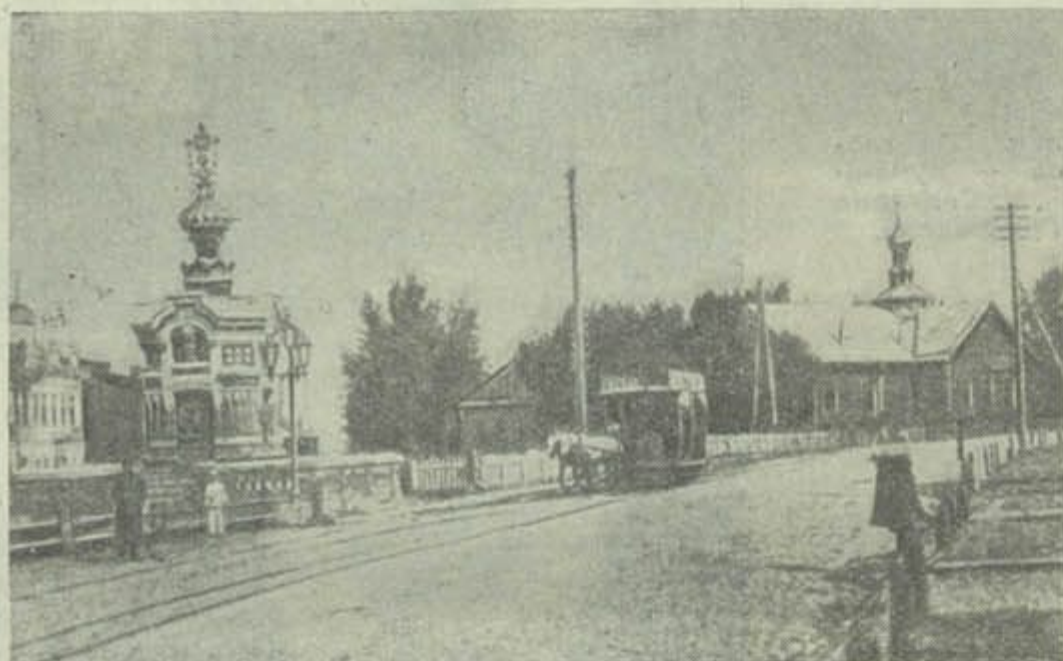
Прадпрыемствы горада няспынна павялічваюць выпуск прадукцыі. У 1955 годзе прамысловасць Мінска выпусціла ў

вырас гарадскі транспарт, прадоўжаны трамвайныя пуці, адкрыта 5 новых трамвайных ліній, працуе 20 гарадскіх аўтобусных ліній, тралейбус, шмат таксі, расшырана сетка водаправода. Цэнтральная частка горада цеплафікавана.

Перспектывы развіцця Мінска яшчэ больш велічныя. У шостае пяцігоддзе ён атрымае газ, пашырыцца тралейбусная сетка, пачнецца інтэнсіўная забудова далёкіх ад цэнтра вуліц. Неўзабаве горад ахопіць тэрыторыю ў 13 тысяч гектараў. У ім будзе жыць каля 1 мільёна чалавек. Мінск стане адным з буйнейшых і прыгажэйшых гарадоў нашай краіны.

Вольга ВЕРАМЕЙЧЫК,

старшы навуковы супрацоўнік
Белдзяржмузея гісторыі Вялікай
Айчынай вайны.

Здалёк вы бачыце конку. Гэта адзіны від транспарту дарэво-
люцыйнага Мінска.

Так выглядае гэты куток Мінска цяпер. Тут праходзіць некалькі
нумараў трамвая, аўтобусы, а хутка пойдзе і тралейбус.

З прасторнай прывакзальнай плошчы для ўсіх прыездных шырока расчынены «вароты горада»: вуліца паміж двума каменнымі гмахамі з аднолькавымі крыллямі і 13-павярховымі вежамі адкрывае дарогу да цэнтра Мінска, да яго галоўнай магістралі.

Проспект пралёг праз увесь горад. Яго абступілі 5—6-павярховыя дамы-палацы, дзе ёсць усё для ўтульнага і здаровага жыцця савецкага чалавека.

Увагу гасцей заўсёды прыцягваюць прыгожы будынак Галоўнага паштамта, Універмага. Любуюцца людзі паветра-най аркай цэнтральнага ўваходу на новы стадыён, прасторам Цэнтральнай плошчы, хараством Круглай плошчы. Многае здзіўляе зграбнасцю і лёгкасцю архітэктурнага ансамбля. Прыемна чуць захопленыя водгукі аб родным горадзе, аб шырокіх плошчах, новых скверах, парках.

Але не толькі новыя дамы, вуліцы, скверы ўпрыгожваюць нашу сталіцу. Яе

2,8 раза прадукцыі больш, чым у 1950 годзе. Толькі трактарны і аўтамабільны заводы даюць прадукцыі на 60 працэнтаў больш, чым выпускала ўся прамысловасць Мінска ў 1940 годзе.

Жыллёвы фонд сталіцы Беларусі ў параўнанні з даваенным павялічыўся на 60 працэнтаў. З 1944 г. пабудавана звыш 7000 жылых дамоў.

У пасляваенныя гады цалкам адноўлены і будуецца новыя ўстановы навукі, культуры, мастацтва. Зараз у Мінску працуе Акадэмія навук БССР, 11 вышэйшых навучальных устаноў, 22 спецыяльныя сярэднія навучальныя ўстановы, 59 агульнаадукацыйных школ, 4 тэатры, філармонія, шмат бібліятэк, кінатэатраў, клубаў.

Горад мае прыгожы Палац культуры на Цэнтральнай плошчы, тэлевізійны цэнтр, стадыён «Дынамо» на 38 тысяч гледачоў. Будуецца памяшканне новага цырка. Працуе дзіцячая чыгунка.

Мяняецца аблічча Свіслачы, значна

Так выглядае зараз рабо-
чы пасёлак аўтазавода.

Ускраіна старога Мінска.

Паратак важкіх справаў

Як і ўсякая новая справа, школа-інтэрнат цікавіць і хвалюе: што там, як там?

Уяўленне малое ўжо знаёмую алею, чырвонае палотнішча над уваходнай брамай («Сардэчна запрашаем!») і далей, на ўзгорку, у зеляніне прысад, белыя ўтульныя домкі.

«Замчышча» — цудоўная мясціна!

Тут пачынае работу школа-інтэрнат, зусім новая, непадобная на звычайныя. Такіх школ у нашай краіне яшчэ няма, але яны пачынаюць ужо жыць і жывуць поўнакроўным жыццём.

Школа-інтэрнат! У двух гэтых словах — вялікі змест. Тут дзеці будуць не толькі вучыцца, але і жыць і выхоўвацца, як у вялікай сям'і. Разам са школьнікамі сюды прыдзе калектыў выхавальнікаў і педагогаў. Неразлучныя са сваімі выхаванцамі, яны будуць даваць ім веды, выхоўваць новых людзей, якія навуку палічаць за радасць, а працу, умелыя рукі — за гонар.

Рыхтуецца да адкрыцця і Мінская школа-інтэрнат. Тут у класах і жылых пакоях столькі святла і прастору, што як зой-

дзеш — адразу зажмурышся. У гэтым тыпавым спецыяльным будынку прадугледжана ўсё, да апошняга цвіка.

Няма сумнення, што выхаванцы школы будуць прыемна ўражаны цудоўным падарункам Радзімы.

І ўсё-ж гаварыць пра гэтыя дзве школы яшчэ цяжка. Пакуль што гэта ўсяго толькі будынкі. Тут не пасялілася яшчэ «душа» — тыя маленькія грамадзяне, разам з якімі ў светлыя пакоі хлынуць клопаты і радасці, настойлівыя пошукі і знаходкі, першыя няўдачы і перамогі. Зусім панаваму асвецяцца шляхі тых, хто прыдзе сюды, як у свой родны дом, і тых, хто будзе сеяць у іх «разумнае, добрае»...

Больш канкрэтна можна гаварыць пра Нясвіжскую школу-інтэрнат, якая займае памяшканне былога педвучылішча. Тут хлопцам і дзяўчатам па-свойму падвязла. Яны прыйшлі ў «абжытыя сцены». У іх ёсць выдатная бібліятэка і чытальная зала, вялікая гледзельная (на 300 месцаў — найбольшая ў Нясвіжы) і спартыўная зала, ёсць кабінеты і наглядныя дапаможнікі, ёсць сад і доследны ўчастак (будзе дзе разгарнуцца юннатам), ёсць

На ўроку географіі ў пятым класе. Для глобуса — вучаніца Святлана Грышавень.

Фото П. Нікіціна.

Смачна і сытна кормяць выхаванцаў школы.

спартыўныя пляцоўкі, двор, кветнік...

Аднак самае выдатнае тут — самі выхаванцы.

Першае наша знаёмства адбылося з пятым «А» пры не зусім звычайных абставінах: палова класа (хлопчыкі) сядзела за партамі... у майках. Як выявілася, яны чакалі медалю (дзяўчаты прайшлі раней).

Хто не памятае гэтага позірку спадылба, калі так хочацца штурхануць непрыкметна суседа локцем у бок або сказаць яму нешта такое смешнае, ад чаго не вытрымаць...

Але нічога падобнага зрабіць нельга: у класе строга настаўнік — завуч Мар'я Кузьмінічана...

Калі раздаўся званок і можна было перакруціцца на адной назе, праехацца паміж парт, пацягнуць сябра ззаду за вуха, — таксама нічога такога не здарылася. Усё стракатае ад яркіх маек «хлапечынае племя» з цікаўнасцю акружыла мяне і ўставілася на мой бланкет.

— Навошта вам гэта? — не ўстрымаўся нехта смялейшы і пакратаў нават мой карандаш. Цяжка было ўстрымацца, каб лёгенька не пстрыкнуць па гэтым цікавым носе.

— Буду пісаць пра вас.

— А што будзеце пісаць?

Стараючыся быць «строгай», адказваю:

— Што вы, як быццам, хлопцы няважныя...

Два дзесяткі наіўных, задорных, хітраватых вачэй — іх ужо не падманеш! — уставіліся на мяне з вясёлым недавер'ем.

— Важныя! Важныя!

— Не напішаце так!

І сапраўды не напішу. На самай справе — хлопцы «важныя». Столькі мілай непасрэднасці ў іх позірках!

— А вядома вам, — кажу, — што вось у такой, як у вас, школе-інтэрнаце (ну, можа, крышачку інакшай) некалі выхоўваўся Пушкін?

Гэтае паведамленне ашаламляе, але яно... прыемнае.

— ...Праўда, называлася яна не «школа-інтэрнат», а «ліцэй»,

але гэта справы не мяняе... Так што майце на ўвазе: магчыма, і сярод вас ужо ёсць свой Пушкін... А можа і два, і тры... Хопіць?

— Хопіць!! — адказваюць мае новыя знаёмы.

Яны не скупаюцца: на іх клас хопіць і «трох Пушкіных»...

Нябачны кантакт устаноўлены. Хлопцы ідуць на медагляд. Дамаўляемся сустрэцца на фасолі — лузаць яе пойдучь сёння ўсе класы.

З медагляду варочаюцца дзяўчаты. Іх таксама «непакоіць» бланк і тое, што ў ім пішацца... Дзяўчаты заспявалі сваё:

— А ў нашу спальню прыдзеце?

— Заходзьце да нас. У нас самая лепшая спальня.

— А мы ўжо шэфства ўзялі над хлопчыкамі...

Наведваем спальні. Жыццё тут наладжваецца, выпростваецца, намагаецца ісці крок у крок з тым жыццём, якое ідзе ў вучэбным корпусе.

Аднак яшчэ прыкметна адставанне. Старэйшыя, пяцікласнікі, паклапаціліся ўжо аб магчымым «шыку»: найбольш спрытныя выпрасілі ў кастэляншы і фіраначкі на ложках, і сурвэткі на тумбачкі, і дарожкі нават паслалі. А ў некаторых, праўда, ужо і кветкі красуюць на вокнах.

А вось у маленькіх — у першачкоў і другакласнікаў — яшчэ няўтульна. Яны не прылаўчыліся яшчэ да такіх «складаных» рэчаў, як засціланне ложка сваімі ручанятамі, як мыццё падлогі (праўда, і сярод малых знайшліся «ўмельцы», якія, паскідаўшы форменныя плаці і падкасаўшы вельветавыя штаны, мужна «развозяць» гразь па пакоях).

Ім яшчэ трэба ўсё паказаць, вучыць, дапамагаць. Аднак у школе няма яшчэ пэўных штатаў, і тэхнічны персанал не заўсёды на месцы, няма няні-прыбіральшчыцы, якая-б вучыла малых усім няхітрым, але такім неабходным справам самаабслугоўвання.

У школе яшчэ шмат «недацяжкаў»: у сталовай, напрыклад, толькі з-за адсутнасці «мясарубкі» заставалася непажаданая «эканомія» — дзецям не выдавалася ўсё тое, што яны павінны былі атрымліваць.

Па штату прадугледжана ўсяго адна прачка, і гэта на 210 выхаванцаў! На кухні адна пасудніца. Якою-б спрытнай яна ні была, таксама не справіцца.

Пакуль што няма ў школе і вызваленага фізкультурніка. Праўда, Сугака, Віктара Пятровіча, — выпускніка інстытута фізкультуры, які працуе выхавателем, — яго выхаванцы, мусіць, нікуды ад сябе не адпусцяць. Трэба бачыць, як яны чародкай ходзяць следам

Выкладчыца батанікі Мар'я Іванаўна Даменя на доследным полі праводзіць заняткі з выхаванцамі школы-інтэрната.

за ім, ловяць кожнае слова. Віктар Пятровіч моцна авалодаў сэрцамі сваіх «хлопчыкаў». Разам з імі ён не сароміцца і падлогу памыць, і карнізы прыбіць, як самы «высокі» ў сваёй групе, і параіць, дзе лепей павесіць партрэт ці карціну...

Такою-ж энтузіясткай, упэўненай, што яе група найлепшая, аказалася і Людміла Наумаўна Рола — таксама з маладых выхавальнікаў.

У настаўніцкай стаіць швейная машына. Яна зараз амаль не адпачывае. У кожнай выхавальніцы свой клопат: то нехапае сурвэтак на тумбачкі, то не ўсе фіранкі падрублены... І кожная не хоча адстаць...

Найбольшым аптымістам усёй справы з'яўляецца бабуля Аляксандра Мар'янаўна Несцер — школьная прыбіральшчыца, якая працавала яшчэ пры педвучылішчы.

— А дзетачкі, а любенькія вы мае, як-жа вам тут добраўраўнавабудзе, — нібы песняй сустракае яна навічкоў. — Пачакайце толькі крышку, як след абгледзімся... Вы-ж потым, як вырасцеце, век успамінаць будзеце гэтую школу.

З невычарпальным запасам аптымізму прыйшлі сюды і самі выхаванцы.

Папраўдзе кажучы, мала хто з іх жыў у раскошы. Кучук Віктар не памятае свайго бацькі. Яго забілі немцы, калі Віктару было ўсяго тры месяцы... Берасцевіч Іван — зямляк Віктара, таксама уздзенскі, жыў з сястрой у дзеда з бабай... Міша Шулякоўскі з Малой Сліўкі Слуцкага раёна — круглы сірата — жыў з братамі. У Каптур Зіны, з Барысава, дома

пры маці засталася яшчэ пяць сясцёр і адзін брат...

Мусіць таму, ідучы са сталавай у спальні, дзе іх чакаюць чыстыя пасцелі, усе гэтыя дзеці коратка зазначаюць: «Тут лепш»...

І сапраўды, прыгледзеўшыся да гэтага жыцця бліжэй, не такімі ўжо «страшнымі» здаюцца часовыя непаладкі: і штаты, і тое, што не ўсе выхавальнікі ўмеюць спяваць і скакаць з маленькімі, будаваць лодкі і паравозы...

Нічога, навучацца.

У Нясвіжскую школу-інтэрнат Мінскае аблана накіравала такіх загартаваных у «баях» педагогаў (пра якіх звычайна кажуць: «О, гэта стары, практыкаваны воўк!»), як выхавальнікі і дырэктары лепшых у рэспубліцы дзіцячых дамоў: Клецкага, Смалявіцкага, Мінскага.

Што-ж, такія «стажоры» вельмі будуць дарэчы. У іх ёсць чаму павучыцца. Тым больш, што «стажыроўку» выхваўчага

калектыву дзе-небудзь у пакальным дзіцячым доме дырэктары Нясвіжскай школы-інтэрната правесці не здагадалася.

Куды лепшым робіцца настрой, калі заходзіш на базу мінскага «Дзіцячага міру». Цёплыя спартыўныя касцюмы, святочныя шарсцяныя сукенкі для дзяўчатак, футболкі і суконныя штаны для хлопчыкаў, бялізна, абутак — усё гэта чакае, не дачакаецца нясвіжскіх гаспадарнікаў.

Не сядзіце, таварышы, склаўшы рукі. Хутчэй паварочвайцеся і не чакайце, каб вас па некалькі разоў запрашалі туды, дзе вы павінны быць самі! Пра выхаванцаў школ-інтэрнатаў клапаціцца Радзіма, а вы паклапаціцеся своечасова выкарыстаць гэтыя клопаты.

Школы-інтэрнаты ў нашай краіне — яшчэ толькі пачатак новай, вельмі цікавай і карыснай справы.

Е. НАТАЛЫНА

На занятках па музыцы. Кіруе заняткамі Іван Цімафеевіч Траско.

Фото В. Панамарова.

(Нататкі турыста)

ЧАЦВЕРТАГА ліпеня 1956 года з Ленінградскага порта ў Одэскі адправіўся рэйсам вакол Еўропы савецкі цеплаход «Победа». Яго пасажырамі былі 435 савецкіх турыстаў з розных рэспублік і гарадоў, розных спецыяльнасцей і ўзросту. Іх задачай было наведць рад дзяржаў, якія ляжалі па шляху следавання цеплахода.

Пасадка на цеплаход пачалася а восьмай гадзіне вечара і скончылася апоўначы. Навізна абставін, нечаканых сустрэч, новых знаёмстваў, а галоўнае — жаданне нічога не прапусціць, усё самому бачыць у такім незвычайным падарожжы хвалявалі турыстаў, і многія пайшлі спаць толькі пад раніцу, калі цеплаход ужо выйшаў у шырокія воды Фінскага заліва.

Раніцай на палубах зноў было шмат турыстаў. Яны ўглядаліся ўдалычынь, але бачылі толькі ваду ды неба. Зрэдку на далёгладзе паказваліся абрысы фінскіх берагоў. Судны сустракаліся рэдка, і толькі чайкі, якія спадарожвалі цеплаход з надзеяй на спажыву, яшчэ звязвалі нас з мацерыком.

Была другая палова дня, калі мы праходзілі паблізу Аландскіх астравоў. Наш цеплаход увайшоў у паласу густога туману і магутнымі гудкамі папярэджваў нечаканую сустрэчу.

Мінула яшчэ ноч, і мы ўбачылі берагі Швецыі. Цеплаход больш двух гадзін ішоў сярод шхер, што ўтварыліся яшчэ ў ледавіковую эпоху. Амытыя вадой берагі ўяўлялі сабой голяыя граніты. Крыху вышэй сінеў сярэднярослы бор. На маленькіх астравах з сасняку выглядалі прыгожыя домікі, відавочна, дачы.

Неўзабаве мы прышвартаваліся да вялікай гарадской прыстані, дзе нас ужо чакалі 12 аўтобусаў, мясцовыя гіды і перакладчыкі.

Стакгольм раскінуўся на 14 гранітных астравах. Яго прарэзваюць некалькі праліваў, якія злучаюць вялікае возера Меларэн з Балтыйскім морам. У старой частцы горада, якая некалі была крэпасцю, вуліцы вузкія і крывыя, але будынкі даволі вялікія. Новая частка забудавана шырэй. Тут шмат скла, асабліва ў магазінах. Дамы дасягаюць 12 паверхаў. Большая частка горада еўрапейскага тыпу, вуліцы сярэдняй шырыні. Шмат аўтамашын, матацыклаў, веласіпедаў. На вуліцах зеляніны мала, затое яе шмат у парках, на скверах, бульварах. Зеляніна ўзнімаецца нават па сценах дамоў, дасягаючы трэцяга і нават чацвёртага паверху. У парках вельмі прыгожыя травяныя стрыжаныя дываны, кветнікі, кусты.

Турысты агледзелі ратушу — цэнтр самакіравання горада, нацыянальны музей, палац караля, загарадны палац каралевы са старажытнейшым еўрапейскім тэатрам. Увечары былі ў гарадскім садзе Скансен, дзе наведалі музей старасветчыны і глядзелі народныя танцы. Гэтыя масавыя танцы ў агульным коле настолькі захапляючыя, што ў іх прымаюць удзел нават пажылыя людзі. Нахаду ўключыліся ў танцы і некаторыя нашы турысты. Дырыжор і частка танцуючай публікі былі апрануты ў старадаўнія касцюмы — кароткія штаны, белыя панчохі і чаравікі з бантамі. Адсюль відаць, што шведы любоўна адносяцца да старых звычаяў свайго народа.

Савецкія турысты сустрэлі ў Швецыі добры прыём, але з асаблівай цеплынёй прайшлі провады цеплахода.

Увечары мы пакінулі Стакгольм. Ноч, дзень і яшчэ ноч цеплаход ішоў па Балтыйскім моры і толькі раніцай падыйшоў да Кільскага канала, які праходзіць праз тэрыторыю Заходняй Германіі ад горада Кіля да вусця ракі Эльбы. Шлях па канале прынёс турыстам шмат цікавага.

Была нядзеля, і абодва берагі канала ўсеяў народ, які прыехаў сюды на адпачынак. Убачыўшы савецкіх турыстаў, немцы віталі нас узмахамі рук і хусцінак. Падарожжа па канале ператварылася ў трыумфальнае шэсце цеплахода.

З высокіх палуб адкрываўся прыгожы краявід. Абапал канала раскінуліся добра апрацаваныя палі, зялёныя лугі. Павольна праплывалі вёскі, падобныя на гарады. Двухпавярховыя каменныя дамы і двары зліваліся ў адно цэлае. На штучных выпасах каля двароў пасліся невялікія статкі добра ўкормленых кароў і радзей — авечак.

Пакінуўшы канал, цеплаход яшчэ больш сутак ішоў Поўночным морам і толькі ўвечары 9 ліпеня ўвайшоў у галандскі порт Ротэрдам. Турыстам даваўся дзень, каб азнаёміцца з гэтай своеасаблівай краінай. Зранку яны накіраваліся ў аўтобусах па маршруту Ротэрдам—Гаага—Амстэрдам.

Гарады Галанды сярэдняй велічыні: па 700—900 тысяч жыхароў. Дамы звычайна трохпавярховыя, прастай архітэктуры з нетынкаванымі сценамі. Затое чыстата ў горадзе ідэальная. Раніцай мы бачылі, як людзі, прыставіўшы да сцен лесвіцы, абмывалі дамы знадворку. Перад кожным домам — кветнік. На многіх сценах — вертыкальнае азеляненне. Шмат бульвараў, сквераў, паркаў.

Галандыя (Нідэрланды) — нізінная краіна. Большая палова яе ляжыць ніжэй узроўню мора, ахаваная высокімі прыморскімі дзюнамі і штучнымі дамбамі. Лішняя вада з палёў пераліваецца ў каналы, якімі зрэзана ўся краіна. Некаторыя з іх праходзяць па высокіх земляных насыпах, вышэй паверхні палёў. У гэтыя магістральныя каналы ваду перакачваюць спецыяльнымі механізмамі, якія прыводзяцца ў дзеянне ветракамі. Вада, як тут кажуць, перамольваецца.

Найбольшую ўвагу турыстаў прыцягнуў буйнейшы з гарадоў Галанды — Амстэрдам. Тут, як і ў Венецыі, па многіх вуліцах праведзены глыбокаводныя каналы, па якіх курсуюць вялікія кацеры і параходы. Амстэрдам — прамысловы і гандлёвы горад. Побач са

старасвецкімі будынкамі шмат сучасных. Захаваўся домік, у якім жыў рускі цар Пётр, калі вывучаў у Галандыі карабельную справу. У нацыянальным музеі добра прадстаўлены жывапіс Рэмбранта, Франца Гальса і іншых галандскіх мастакоў.

Урадавым цэнтрам краіны з'яўляецца горад Гаага. Тут знаходзіцца палац каралевы, палац міру, дзе разбіраюцца міжнародныя канфлікты. Шмат цудоўных паркаў з шырокімі алеямі, садамі, кветнікамі.

Распаўсюджаным транспартам у галандцаў з'яўляецца веласіпед, асабліва ў Амстэрдаме. На веласіпедах едуць служачыя на работу, хатнія гаспадыні на рынак і нават вучні ў школу.

Населена Галандыя вельмі густа. Яна вывозіць шмат сельскагаспадарчых прадуктаў, у тым ліку і масла, хоць самі галандцы спажываюць пераважна маргарын. Скучанасць насельніцтва прымушае многіх галандцаў пражываць на баржах.

Позна ўвечары пасля сардэчных провадаў цеплаход узяў курс на Францыю і раніцай 11 ліпеня ўвайшоў у праліў Па-дэ-Кале. Справа пачалі ясна вырысоўвацца высокія мелавыя берагі Англіі і злева такія-ж берагі Францыі. А пятай гадзіне вечара турысты прыбылі ў Гаўр, адкуль спецыяльным поездом накіраваліся ў Парыж.

Поезд ішоў з вялікай хуткасцю і без прыпынкаў. Адлегласць больш як у дзвесце кілометраў была пройдзена амаль за тры гадзіны. Дарога ў асноўным праходзіла паблізу ракі Сены па значна перасечанай мясцовасці. Праехалі некалькі тунеляў. Неспакойны рэльеф мясцовасці тлумачыцца тым, што ў вапняках, з якіх у асноўным складаецца тутэйшы грунт, водныя патокі прарэзалі глыбокія даліны.

З акна вагона мы мелі магчымасць бачыць асабліва сельскай гаспадаркі Францыі. Большасць палёў знаходзіцца

У годзе 365 дзён. Роўна палова іх у Галандыі дажджліва. Тут асабліва цэняць сонца і будуць дамы з вялікімі вокнамі. Любяць у Нідэрландах і кветкі. Садок, хоць і маленькі, — амаль перад кожнай кватэрай. Часам зеляніна ўзнімаецца высока па сценах — да самага даху.

на павышаных плато. Сустракаюцца вёскі, падобныя на гарады, але пераважаюць асобныя сядзібы, здалёк падобныя на невялікія ляскі, бо ўтапаюць у садах, абведзеных высокай дрэвавай абсадак. Дрэвамі абсаджаны многія дарогі. Усё гэта стварае ўражанне значнай аблесенасці тэрыторыі. І на самай справе да 40 працэнтаў плошчы Францыі занята лесам.

У Парыжы мы правялі двое сутак. Жылі ў некалькіх гасцініцах, дзе і ставаліся.

Зранку выехалі ў аўтобусах аглядаць Парыж. Гід увесь час паказваў то направа, то налева, называючы розныя плошчы і будынкі гістарычнага значэння.

Спыніліся на вялікай плошчы Згоды, дзе адбываліся славутыя падзеі Вялікай французскай рэвалюцыі. Тут была ўстаноўлена гільяціна, на якой былі пакараны смерцю кароль Людовік XVI і каралева Марыя Антуанета.

На Елісейскіх палях — адной з лепшых вуліц Парыжа — агледзелі арку,

узведзеную па загаду Напалеона, і магілу невядомага салдата. Гэтая доўгая і шырокая вуліца, густа абсаджаная дрэвамі, амаль уся застаўлена аўтамабілямі.

Пад'ехалі да будынка Ваеннай акадэміі, адкуль добра было відаць Эйфелеву вежу і Марсаво поле, якое здавалася суцэльным садом. З увагай агледзелі Палац інвалідаў, дзе пахаваны славутыя ваенныя дзеячы Францыі. У цэнтры палаца — велічная магіла Напалеона, на якой выпісаны ўсе яго буйнейшыя заваёвы.

Пасля абеду наведальні Луўр — былы каралеўскі палац, дзе жыла Кацярына Медыцы, якая наладзіла разню ў славутую Варфаламееўскую ноч. За адну ноч католікі выразалі да сямі тысяч пратэстантаў. Тады-ж загінуў выдатны адмірал Калін'і, помнік якому стаіць перад Луўрам.

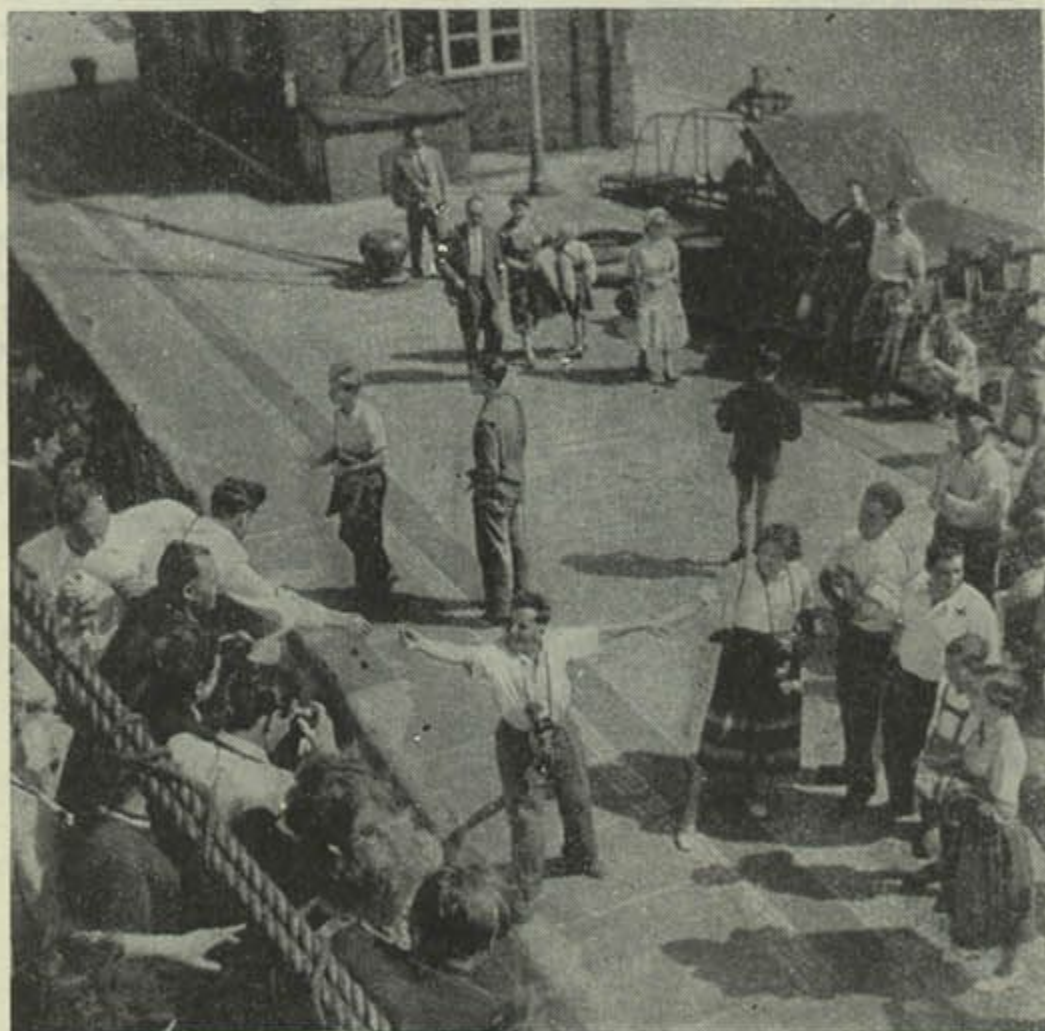
Цяпер Луўр — адзін з найвялікшых музеяў свету. У яго бясконцых калідорах безліч статуй і карцін. Тут знаходзім прыгажэйшае тварэнне антычнасці — Венеру Мілоскую, карціны Рафаэля, Мурыльё, Рубенса, Ван-Дэйка, Рэмбранта, Гальса.

Праездом наведальні ўніверсітэт (Сарбонну), у якім навучаецца да 60 тысяч студэнтаў, у тым ліку 12 тысяч інашаземцаў. Бачылі рэшткі старажытнага Парыжа часоў рымскага ўладарніцтва, якое цягнулася каля сямісот гадоў. Аглядалі Люксембургскі палац, Пантэон — магільны склеп выдатных вучоных і палітычных дзеячоў Францыі. Падрабязна азнаёміліся з Саборам парыжскай богамацеры, збудаваным 700 год таму назад і непаўторным па характару і велічы. Вышыня сабора да 70 метраў, умяшчальнасць — да 10 тысяч людзей. Сабор збудаваны ў гатычным стылі. У вокнах каляровыя шыбы з малюнкамі. Тут вячаліся на прастол многія выдатныя правіцелі Францыі, у тым ліку і Напалеон.

Увечары таго-ж дня савецкія турысты наведальні Сінераму — шырокаэкраннае кіно, дзе паказваюцца панарамы, якія можна бачыць з парахода, поезда, самалёта. У глядача ствараецца ўражанне, што ён сам едзе ў поездзе або ляціць на самалёце. Нам паказалі, як выглядаюць з самалёта вялікія гарады, рэкі, горныя раёны. Падобныя карціны вельмі зручны для вывучэння тэрыторыі, асабліва маладаступных абласцей.

Назаўтра праехалі праз Парыж у іншых кірунках. Бачылі масты праз Сёну (іх усяго 23). Наведальні аўтамабільны завод, нацыяналізаваны ў буйнага прадпрыемцы і палітычнага дзеяча Рэно. Тут працуе да 35 тысяч рабочых і служачых, прычым у горадзе і ў загарадным аддзяленні — яшчэ каля 15 тысяч. Усе работы аўтаматызаваны. Прымалі нас на заводзе вельмі гасцінна.

Другая палова дня была прысвечана агляду Версаль — каралеўскага палаца, збудаванага Людовікам XIV на месцы паляўнічага доміка. Адсюль у час французскай рэвалюцыі былі ўзяты кароль і каралева для пакарання смерцю ў Парыжы. Цяпер гэта музей-палац. Усё абсталяванне захавана ў такім стане, як было пры каралях. Тут шмат фамільных карцін і партрэтаў, габеленаў, дываноў

Кільскі канал праходзіць па Заходняй Германіі. Савецкіх турыстаў і тут чакала самая цёплая сустрэча. Наперакор рэваншысцкай прапагандзе, заходнегерманскія немцы, як і ўсе простыя людзі, імкнуцца да дружбы з савецкім народам.

Крышан Чандар — выдатны прагрэсіўны пісьменнік Індыі. Яго апавяданні і раманы карыстаюцца заслужанай любоўю індыйскага чытача і за мяжой.

Большасць яго твораў прысвечана барацьбе кашмірскага народа за незалежнасць сваёй радзімы.

Крышан Чандар — старшыня Асацыяцыі прагрэсіўных пісьменнікаў Індыі, актыўны змагар за мір.

«Духмянае пісьмо» ўпершыню на рускай мове было надрукавана ў часопісе «Смена».

Монна, любая!

Мой цягнік адыйшоў ад станцыі Карджат і накіроўваецца ў Пуну. Я трымаю ў руках тваё пісьмо. Блакітны канверт, блакітная папера, а на ёй — жорсткія словы: «Я належу Разарыё, а табе застаецца забыць мяне або памерці». Забыць цябе я не ў сілах, і таму я памру. Калі ты атрымаеш гэтае пісьмо, мяне ўжо не будзе ў жывых. Я ведаю, што гэтая падзея ніколі не зменіць звычайнага ўкладу твайго жыцця. Усе рэчы застаюцца на сваіх ранейшых месцах: і зялёныя шторы тваёй гасцінай, і сафа, і шафы з кнігамі, і грамафонныя пласцінкі. На тым-жа месцы застаецца плечанае крэсла, у якім я калісьці сядзеў... Усё будзе так, як было. Я ведаю, мая смерць не прымусіць цябе ўздрыгнуць, уздых не сарвецца з губ тваіх і ні адзінай слязы ты не выраніш. А Разарыё гляне на цябе з усмешкай і, абняўшы, павядзе к абедзеннаму сталу. Павольна арудуючы нажамі і відэльцамі, вы будзеце чакаць змены страў, не думаючы пра тое, што сёння нехта ўжо адведаў апошнюю страву жыцця, што для некага назаўсёды скончыўся голад і ён

Крышан ЧАНДАР

Малюнкі А. Паслядовіч

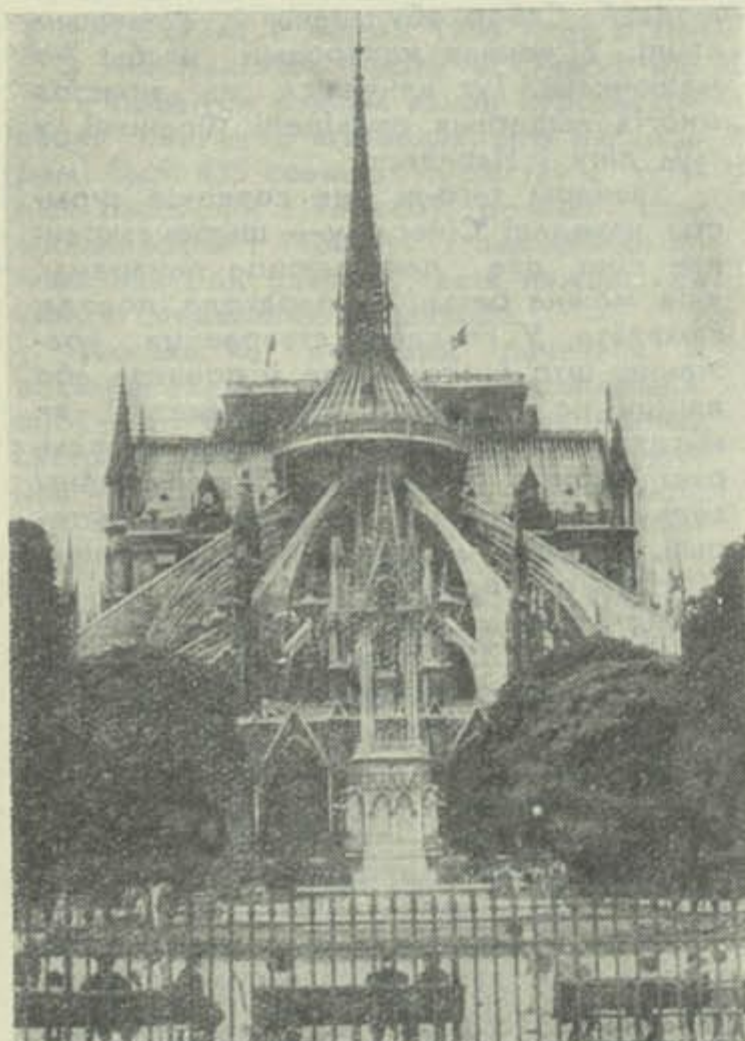
ДУХМЯНАЕ ПІСЬМО

Апавяданне

забыўся, які пах мае ежа. Бо калі чалавек памірае, то для яго памірае і ўвесь сусвет, а разам з ім і пахі травы, горада, маладых пупышак... Для мёртвага не існуе ні паху, ні руху, ні жадання, ні пакут кахання. Ён ужо не можа пачуць гукі скрыпкі, не можа цешыцца свежасцю вады або, спыніўшыся на рагу якой-небудзь вулчкі і раскурваючы папяросу, глядзець на праходзячую міма прыгожую жанчыну з тым нявінным захапленнем, якое выклікае ў нас сузіранне невялікага белага воблачка, што паволь-

на праплывае ў вышыні нябёсаў. Так, са смерцю паміраюць для чалавека і ўсе пахі жыцця! Вось чаму смерць сумная, і гэты сум таксама немінучы, як і сама смерць.

Каб звесці апошнія рахункі з жыццём, я выехаў з Бамбея. Ты, можа быць, спытаеш, чаму? Уся справа ў тым, што ў Бамбеі жывеш ты і Разарыё, і там твой дом, і тая ўтульная веранда, дзе мы гадзінамі вялі доўгія гутаркі, гуляючы плюшчом, што абвіваў круглыя калоны. У Бамбеі — набярэжныя, якім знаёмы

Сабор парыжскай богамацеры — бадай самае прыгожае архітэктурнае збудаванне французскай сталіцы. Яго фатаграфуюць часцей за ўсё з фасада, але процілеглы бок будынка, на думку многіх, куды прыгажэй. Каб дагледзіць апошнім, мы і зрабілі гэты здымак.

Вакол Еўропы (працяг)

трохсотгадовай даўнасці. Перад фасадам палаца — багатыя фантаны. У цудоўным парку — водны басейн са статуямі. У ніжнім парку — стрыжаныя фігурныя дрэвы і кусты на фоне травянога дывана. У лясной частцы парка знаходзіцца возера. Ад палаца веерам разыходзяцца алеі са славымі версальскімі фантанамі.

За два дні жыцця ў Парыжы нашы турысты атрымалі багата ўражанняў. Перад імі паўстаў сямімільённый горад са сваёй амаль двухтысячагадовай гісторыяй.

Жыццё ў Парыжы б'е крыніцай. Тут шмат кафэ і палатак. Летам кафэ выходзяць з памяшканняў і размяшчаюцца на тратуарах і нават на вуліцах. Жывыя і таварыскія французы ахвотна наведваюць іх.

Некаторыя турысты пазнаёміліся і з начным жыццём Парыжа, наглядзілі публічную куплю-продаж жанчын — з'яву, далёкую і чужую нашай савецкай рэчаіснасці.

Познім вечарам мы прыехалі поездам у Гаўр. А першай гадзіне ночы цеплаход адчаліў ад гасцінных берагоў Францыі і ўзяў курс на Італію.

Акадэмік П. РАГАВЫ

[Канец будзе].

Кацярына Бабылёва і Галіна Варанцова — інжынеры Мінскай картаграфічнай фабрыкі. Па картах яны даўно знаёмы з Парыжам, а цяпер разглядаюць яго ў натуре.

нашы крокі, і шолах пальмавых лісцяў, якія чулі наш шэпт. Вось чаму я не магу памерці ў Бамбеі і еду ў Пуну. Там на скачках я прайграю свае апошнія грошы, а вярнуўшыся ў гасцініцу і зачыніўшы за сабой дзверы, я пастаўлю на карту апошнія імгненні свайго жыцця і таксама прайграю іх. Я не мог заваяваць тваю любоў, і я памру, бо нічога іншага мне ў жыцці не трэба!

Ноч падыходзіць к канцу. Усё вакол ахутана перадсвятальным туманам. На даляглядзе яшчэ не відаць залатога ззяння сонца, туман згушчаецца, але журботная цёмра ночы павольна раствараецца ў тужлівым святле ўжо блізкага дня. У паветры адчуваецца свежасць: наш цягнік набліжаецца да Заходніх Гхат. Прыплыўшыя здалёк цяжкія дажджавыя аблогі прытуліліся да зялёных схілаў гор, хаваючы ў сваіх грудзях невычэрпныя слёзы кахання. Аблогі гэтыя, як і я, сумныя. О тулягі-аблогі! Вы пранесліся над неведомымі бурнымі хвалямі акіяна і цяпер з'явіліся сюды, каб расказаць вяршыням гор пра сваё сумнае каханне. Вы ляціце далей, а гордыя зялёныя горы ўсё стаяць нерухома, поўныя пагарды, і не працягнуць рук сваіх, каб хоць на момант спыніць аблогі, вільгаць душы якіх яны выпілі!

Цягнік імчыцца ўперад. Насупраць мяне каля акна спакойна спіць прыгажуня з Гоа, прыхіліўшыся шчакой да пляча свайго мужа. Якая дзіўная, небылая, загадкавая ўсмешка асвятляе яе твар! Што сніцца ёй? Чый вобраз прымушае яе ўсміхацца? Якія кветкі распаўсюджаюцца ў яе ўяўленні? Якія светлячкі мігцяць у яе сэрцы? О цудоўная, малюцябе, дай мне хоць мізэрную долю ззяння гэтых светлячкоў, адвядзі і мне кутчак у тваіх снах, падаруй мне крыху далікатнага паху гэтых кветак! Я не хачу паміраць, але няма іншага выйсця! Відаць, не суджана мне было пазнаць шчасце: шчака мілай не прытулілася да майго пляча, і валасы мае не пераблыталіся з яе кучарамі! Тая, каго я кахаю, зараз у абдымках другога. Хіба магу я цяпер жыць? О красуня з Гоа, скажы, магу я жыць? Але яна толькі ўсміхаецца ў сне, і я, адварнуўшыся, гляджу ў акно. Але што гэта? Няўжо прамільгнуў твой дом? Не, вядома, не! Але так ён падобны на твой: такія-ж прыступкі, такія-ж утульная веранда, такія-ж цяжкія парт'еры і такія-ж плюшч, што абвівае калоны!

Памятаеш, Монна, той дзень, калі я ўпершыню прыйшоў да цябе і позіркі нашы сустрэліся? О, мае вочы зразумелі тое, што ты хацела сказаць сваім позіркам! Ты выйшла на веранду развітацца са мной, і на некалькі хвілін мы засталіся адны. Тады Разарыё яшчэ не стаяў паміж намі. Ён быў у баку, прыніжаны і пераможаны. Я паехаў, а ты доўга яшчэ махала рукой мне ўслед. На ўсё жыццё з таго часу захавалася ў маёй памяці гэтая веранда, і ты, вясёлая і шчаслівая, пасылаючы мне развітальнае прывітанне, і Разарыё, які назіраў за намі з-за калоны.

Я памятаю і другі вечар, наш апошні вечар, калі Разарыё быў валадаром, а я — нікчэмным жабраком. Я спытаў цябе: «Монна, мне пайсці? Скажы, пайсці? Так?» Ты нічога не адказала. Толькі апусціла павекі. Рукі твае бяссільна павіслі. Разарыё ўсміхаўся, і мне раптам здалося, што разам з ім насмешліва ўсміхаюцца сцены пакоя. Я моўчкі падняўся. Ніхто ўжо не пайшоў праводзіць мяне,

ніхто не падаў рукі на развітанне. Павольна падняўшы парт'еру, я выйшаў на веранду. Яна была пустая. Усміхнуўшыся, я сказаў сабе: «А гэта-ж хто-небудзь сёння вырошчвае ў нейчым сэрцы кветкі кахання, а на тваю долю дасталася апусцеўшая веранда! Ідзі адсюль, ідзі падарожнік, які ўглядаецца ў пустыя нябёсы». Я на момант азірнуўся: вось дзверы, за якімі былі ты і Разарыё. Нас падзяляла пустая веранда!

Я хутка памру, але калі ты прыдзеш на веранду, водар кветак напамінь аб мне. Але не, я памыляюся! Нават успамін аб мне не напоўніць духмянасцю тваё жыццё, бо ўспамін — гэта кветка без паху.

Я перастаю разумець, што я пішу і куды імчыць мой цягнік... Цягнік, які імчыць з Бамбея ў Пуну, — гэта сімвал руху. З Бамбея ў Пуну і з Пуну ў Бамбей — вось дзве мяжы яго жыцця. А можа быць існуюць яшчэ дзве мяжы: рэйкі і правады электрычнай кампаніі Тата? Цягнік не павінен пераступаць гэтыя межы, у адваротным выпадку ён загіне. Так, так, загіне!

Ты памятаеш, як аднойчы мы падарожнічалі ўдваіх і Разарыё напісаў табе поўнае дакораў пісьмо? О, гэтае пісьмо спіхнула з рэк цягнік твайго жыцця! Наша падарожжа скончылася сумна: цягнік, у якім мы ехалі, пацярпеў крушэнне. Колькі тады загінула народу, колькі было раненых, скалечаных на ўсё жыццё людзей! Усё гэта здарылася таму, што цягнік выйшаў за межы дазволенага! Тое-ж адбываецца і з людзьмі, якія прабуюць парушыць межы жыцця, і ў гэтым няма нічога дзіўнага. І ты і я засталіся жывыя пасля пракляцця Разарыё — вось што сапраўды дзіўна! Ты ўпала на кветкавы дыван, а я побач з табою — на лісце дзікага бан'яну. І, ведаеш, я не думаю пра тое, як мы нечакана выратаваліся; не, у памяці маёй захаваўся іншы малюнак: калі я ўпаў, стракаты матылёк узняўся з зямлі, і я нездарок раздушыў яго пальцамі. Некалькі раз ён варухнуў сваімі прыгожымі крыльцамі і замёр назаўсёды. Памятаю, на пальцах у мяне застаўся пылок з яго крыльцаў, а ён працягваў глядзець на мяне акамянелымі вачыма. «За што ты загубіў мяне, маленькага, нявіннага матылька? — дакараў мяне яго застылы позірк. — Што я зрабіў табе дрэннага? Чаму ты без дазволу пранік у мой свет?»

Ведаю, ты назавеш мяне дурнем, і я не знайду, што адказаць табе. Я ведаю і тое, што свет, у якім ты жывеш, свет, закаханы ў фантастычныя сны, свет, які не навідзіць матылькоў, таксама не зможа адказаць на пытанне матылька. І зараз, седзячы ў цягніку, я думаю, чаму пылок з крылляў матылька не зыходзіць з маіх

рук. Падобна пляме на руках лэдзі Макбет, гэты след ніколі не знікне. Але каму я кажу пра гэта? Ты намнога апырэдзіла лэдзі Макбет. Ты не заўважыш крыві на сваіх руках, а калі і заўважыш, то хутка адмыеш яе!

Прыпынак. Адны выйшлі, другія ўвайшлі і ўселіся ў вагоне, і нічога не здарылася. Ніхто не памёр, ніхто не нарадзіўся, не здарылася няшчасця, цягнік не сышоў з рэк, ніхто не трапіў пад колы. Ніхто не адчуў ні кахання, ні нянавісці, ні дружбы — нічога не здарылася. Толькі на прыпынку сышло чацвёртае і чацвёрта ўвайшло.

На рысавых палях працуюць сяляне: непадалёк ад станцыі прадавец бойка гандлюе гарохам, і нейкая жанчына ў зялёным з пунсвай аблямоўкай сары, відавочна, работніца, корміць гарохам сваё маленькае дзіця...

Цягнік павольна адыходзіць ад станцыі. Цяпер мы агінаем Заходнія Гхаты. Касыя палосы дажджу закрываюць ад нашых вачэй увесь пейзаж. Сяляне, якія працуюць на палях, прыгнуліся да зямлі і нацягнулі на галовы сплеченыя з сухога лісця парасоны. Маладая жанчына, якая спакойна спала на плячы мужа, прачнулася ад шуму дажджу і загаварыла аб нечым на незнаёмай мне мове. Усходняя жвавае святлілася ў яе рысах, а кроў яе, здавалася, была сагрэта індыйскім сонцам. Гэтая красуня з Гоа, якая гаварыла па-партугальску, валодала сапраўды дзіўным голасам. Незвычайная чароўнасць, далікатнасць і характэр тэмбру пакарылі мяне, калі яна ціха пачала напяваць незнаёмую мне мелодыю.

Не ведаю, пра што яна спявала, але сэнс песні быў мне зразумелы. У мело-

ды! партугальскай песні чуўся шум дажджу, які напайняў сабой усю ваколіцу. Муж яе ўсміхнуўся і яны пачалі глядзець у акно, трымаючы адзін аднаго за рукі. Побач з імі, захутаная ў чорны шаўковы шаль, сядзела старая, як відаць, сваякруха маладой жанчыны. На шыі яе вісеў сярэбраны крыж, застыглы ў нерухомаці, змучаны, высахлы твар старой нагадваў твар муміі. Яна была падобна на тую сумную каталіцкую манаху, душа якой даўно астыла і сэрца-компас ужо не можа задрожэць ад тых электрычных хваль, якія зыходзяць ад пары, што сядзіць з ёю побач. Так яно і павінна быць, бо калі астывае сэрца, адыходзіць і жыццё! Гэтая бедная старая, падобная да муміі, і на самай справе здавалася мёртвай.

Жанчына з Гоа перастала спяваць і звярнулася да мужа. Падобна журчанню ракі, цяклі словы з яе вуснаў. Яе муж ціха ўсміхаўся і ўсё глядзеў на твар жонкі, які з аліўкавага рабіўся ружовым. Вось шчокі жанчыны пакрыліся румянцам, а праз некалькі хвілін твар яе палаў. Сары каралавага колеру ў некалькіх мясцінах было разарвана, ды і сандалі на ёй таксама не новыя. Вуглы сумачкі, якую яна трымала ў руках, моцна пацёртыя. Усё на ёй было панашанае, толькі твар ззяў маладосцю і свежасцю.

Муж, усміхаючыся, указаў на нешта ў акне. Яна ўзняла вочы. Я таксама зірнуў. Там, на схіле гары, пастух і пастушка павілі авечка. На каленях у пастушкі ляжала маленькая авечка, а пастух, абавёршыся на плячо дзяўчыны, іграў на ражку. Нічога асаблівага я не заўважыў у гэтым даўным-даўно знаёмым, мілым сэрцу малюнку. Але раптам... што гэта? Адварнуўшыся ад акна і зачынушы твар рукамі, маладая жанчына кінулася на грудзі мужу і горка зарыдала. Што здарылася? Чаго яна плача? Я са здзіўленнем глядзеў то на яе, то на ўстрыжанага мужа, які стараўся супакойць яе. Раптам старая мумія кінула злосны позірк і нешта рэзка сказала.

Мужчына, здавалася, вельмі засумаваў. Жанчына працягвала плакаць. Старая не сцэпала яе. Яна села на свабоднае месца побач са мной і пачала глядзець у акно. Ад чорнага шаўковага шалю ішоў дзіўны, незнаёмы пах. Я глянуў на яе: худыя старэчыя рукі дрыжалі. Але хутка яна авалодала сабой. Нерухомая, як статуя, яна пільна глядзела ў акно. Запанаваўшую цішыню парушаў толькі плач маладой жанчыны. Я спытаў у старой:

— Што сказаў ёй муж? Чаго яна так плача?

Яна глянула на мяне са здзіўленнем:

— Хто табе сказаў, што ён яе муж? Ён яе брат.

— Брат? — Я так і застаўся сядзець з раскрытым ротам.

— Чаму тут здзіўляцца? — сказала старая. — Яе муж у турме.

— У турме?

Старая кінула галавой:

— Яго прысудзілі да дваццаці васьмі гадоў.

— А што ён зрабіў? Забіў каго-небудзь?

— Не.

— Абрававаў?

— Не.

— Дык у чым справа? Я не разумею.

— Чаго тут не разумець? Усё ясна, ды што рабіць? Ён — мой сын, яго пасадзілі ў турму і праз дзень адвядуць у Лісабон. Я яго ўжо ніколі не ўбачу.

— У Лісабон?

— Так, ён змагаўся за вызваленне Гоа.

— Але... але... — мой погляд упаў на жанчыну, якая выцірала слёзы, — але гэтая жанчына вельмі прыгожая, а ў дарозе...

— Так, яна едзе ў Гоа і таксама, як і мой сын, будзе змагацца за вызваленне. Яна думае, што яе таксама арыштуюць і адправяць у Лісабон... Гэта яна лічыць сваім шчасцем. Вось яна, маладосць Гоа! — дадала старая.

Я ў здзіўленні глядзеў то на старую маці, то на яе нявестку. Нарэшце, не вытрымаўшы, спытаў:

— Калі яна шчаслівая, то чаму плача?

— Ты вялікі дурань! О божа, чаму мужчыны такія дурні?! — усклікнула старая, узнімаючы рукі да неба. — Хіба ты не бачыў, як шчаслівы гэты пастухі, якімі закаханымі вачыма глядзець яны адзін на аднаго! Бачачы такое каханне, якая жонка не ўспомніць пра свайго мужа? Ах, ты вельмі дурны!

— Дазволь яшчэ спытаць.

— Ты занадта шмат пытаеш!

— Толькі адно пытанне, прашу цябе, толькі адно пытанне! Твой сын прысуджаны да дваццаці васьмі гадоў турмы, а на тваіх вачах я не бачу ніводнай слязінкі!

Старая жанчына злосна агледзела мяне з ног да галавы. На яе жоўта-лімонным твары выступіла фарба гневу. Яна сказала:

— Для чаго маці нараджае сына? Хіба толькі для таго, каб даць яму жыццё, ці для таго, каб укласці ў яго рукі новы свет? Кожная маці імкнецца даць сыну новы свет. Няхай гэты свет будзе не многа, але ўсё-такі лепш таго, у якім яна жыве, а сын, калі стане бацькам, перадасць яго свайму сыну. Так паміж бацькамі і дзецьмі з'яўляецца новае сваяцтва, новая пераемнасць, патройная сувязь. Калі-ж маці не можа даць сыну новы свет, то якая-ж розніца паміж яе любоўю і любоўю каровы да цяляці?

Старая гнеўна глядзела на мяне, нібы я быў вінаваты ў арышце яе сына. Мясанае пачуццё здзіўлення і павагі ўзнялося ва мне ад выгляду беднай старой, на вачах якой не было слядоў слёз, хоць сын яе прысуджаны да жахлівай кары. Глядзеў я і на тую, што прабавала ўсміхацца скрозь слёзы, нібы яна ў шлюбных насілках накіроўвалася ў дом свёкра, каб шчасліва зажыць з мужам.

Монна! Тваё каханне не выходзіла за межы гасцінай. Але зірні на гэтае каханне. Твой Разарыё — дырэктар банка, таго самага банка, гаспадары і ўпраўляючыя якога чатыры стагоддзі назад абрабавалі беднякоў Гоа. Ні ты, ні я, ні Разарыё не заўважалі, што, пакуль мы, седзячы ў гасцінай, ставілі сваё духмянае, як кветка, каханне ў вазу сэрца, там на вуліцах лілася кроў і наш Гоа гарэў.

Монна, справа не ў тым, забыць мне цябе ці памерці. Шэсцьдзесят, сто

шэсцьдзесят або тысяча шэсцьсот год цягнецца чалавечае жыццё — усё роўна гэта вельмі маленькі адрэзак часу, такі-ж кароткі, як успышка маланкі. Загінуць старыя зоркі ў нябёсах і народзяцца новыя, а зямля па-ранейшаму будзе круціцца вакол сонца. Таму не пытай, жыць ці памерці. Вядома, жыць!

А што ты зрабіла ў сваім жыцці? Ці кахала ты каго-небудзь ад усёй душы? Ці дала ты сябру добрую параду? Ці глянула ты з усмешкай на дзіця? Ці зайграў прамень святла там, дзе панавала цемра? У чым сэнс твайго існавання?

Глян, Монна, над Гхатамі займаецца раніца. Цягнік падыходзіць да Пуны. Скрозь расколіны гор віднеюцца даліны, палі, сялянскія домікі. Наш цягнік ідзе па ўзвышшы, і далёка на ўсход прасціраецца зямля. Глядзі, Монна: зараз адтуль, з усходу, пырсне сонечны прамень, яркачырвоны, як сцяг рэвалюцыі! Стала светла-светла, і святло гэтае разліваецца ўсюды... Настае раніца...

Пакуль не развіднела, цяжка распазнаць шляхі жыцця. Але, калі настае раніца, кожнаму відаць, адкуль устае сонца, бо тое месца палымнее, як кроў! Вось полымя зары паступова цмянее, нараджаецца святло новай раніцы, і перад вачыма чорная зямля паўстае апрацаваным полем. З труб уецца дымок. Вясёлкай ззяюць кроплі дажджу на вокнах цягніка. На траве блішчыць роса, а высока-высока ў небе птушкі, распростаўшы крылле, узлятаюць над плячыма аблокаў, вітаючы сонца.

Монна, я вырашыў: я не памру. На тваё неразумнае і слабае каханне я адкажу вялікім і моцным каханнем. Монна, я не паеду ў Пуну; я еду ў Лісабон і за жалезнымі кратамі буду чакаць той раніцы, калі ўсе людзі маёй краіны, распростаўшы крылле, будуць вітаць сонца!

У ПРЫРОДЗЕ і ў жыцці чалавека ўсё цячэ, усё мяняецца. У прыродзе адбываецца няспынная змена дня і ночы, зімы і лета, холаду і цяпла. Дрэвы растуць, цвітуць, прыносяць плады, а затым настане час, калі яны перастаюць плоданосіць, але яшчэ доўга жывуць, апрачаючыся ў лісцёвае ўбранне, радуючы вока..

І чалавек з узростам мяняецца: цудоўнае дзяцінства пераходзіць у хвалючае юнацтва з яго шуканнямі і парывамі, энергічную, поўнакроўную сталасць, а затым у багаты вопыт і ведамі дзейны перыяд, поўны плённай творчай працы і блізкі радасцям жыцця. Гэта не старасць, — старасць з усімі яе асаблівасцямі яшчэ далёка ўперадзе...

Адзін перыяд змяняецца другім не адразу, а паступова. Зіма не адразу пераходзіць у лета, а лета ў зіму. Між імі існуюць пераходныя перыяды — вясна, восень. Акурат таксама паміж сталасцю і старасцю існуе яшчэ працяглы пераходны перыяд творчай дзейнасці.

* * *

У развіцці і жыццедзейнасці жаночага арганізма можна адзначыць тры перыяды: палавога даспявання, сталасці і згасання палавой функцыі.

У час палавога даспявання паступова развіваюцца палавыя органы, устанаўляецца рытмічны менструальны цыкл і з'яўляюцца паўторныя палавыя адзнакі.

К пачатку палавой сталасці канчаткова ўстанаўляецца менструальны цыкл, з'яўляецца здольнасць да зачацця і нараджэння дзіцяці. Узрост палавой сталасці — з 16—17 да 45—47 год — паросквіту жаночага арганізма.

У далейшым пачынаюцца працэсы адваротнага развіцця палавых органаў; іх дзейнасць паступова зніжаецца, функцыя згасае, спыняюцца менструацыі, траціцца здольнасць да зачацця. Час пераходу ад палавой сталасці да згасання палавой функцыі называецца клімактычным перыядам.

Трэба памятаць, што акурат таксама, як няма рэзкіх межаў паміж працэсам палавога даспявання і надыходам палавой сталасці, няма рэзкай мяжы і паміж палавой сталасцю і пажылым узростам. Гэтыя працэсы працякаюць паступова, часам нават непрыкметна.

Менструацыі пачынаюцца звычайна ў 13—14 год і спыняюцца ў 45—47. Абедзве гэтыя лічбы сярэднія, і тут магчымы розныя адхіленні ў даволі шырокіх межах. У большасці выпадкаў працягласць менструальнай функцыі жанчыны раўняецца 32—33 гадам. Аднак гэты перыяд нельга вылічаць ад наступлення першай менструацыі да іх спынення. Маладая дзяўчына не адразу робіцца зусім сталай жанчынай. Акурат таксама ідзе працэс зніжэння дзейнасці палавых органаў: ён працягваецца некаторы час (2—3 гады і больш), паступова ўзмацняючыся, пакуль не настане поўнае згасанне палавой функцыі.

Палавое даспяванне звязана з развіццём усяго арганізма ў цэлым. Усе з'явы клімактычнага перыяду, бясспрэчна, таксама знаходзяцца ў сувязі з надыходам узроставых змен ва ўсіх органах і сістэмах. Такім чынам, пажылы ўзрост настане не адразу, а паступова, без рэзкіх пераходаў. Калі гэты пераходны час не ўскладняецца ніякімі захворваннямі, то ён праходзіць безбалесна, без пакут, непрыкметна для жанчыны, падобна да

Пераходны ўзрост жанчыны

Прафесар Е. І. КВАТЭР

таго, як паступова настане вечар у бязвоблачны дзень.

Адной з прымет надыходу клімаксу з'яўляецца спыненне менструацый. Было-б, аднак, памылкова меркаваць, што гэта — асноўны і рашучы момант у пераходным узросце жанчыны. Няправільна разглядаць часам цяжкія з'явы, што настаюць у клімактычным перыядзе, як вынік спынення іменна гэтай функцыі. Вядома, што многія жанчыны, у якіх менструацыі спыніліся некалькі год назад і настала так званая менапаўза, захоўваюць добрае самаадчуванне і поўную працавітасць, не пакутуючы ніякімі ўскладненнямі клімактычнага перыяду. І, наадварот, нярэдка пры захваўшыхся рэгулярных менструацыях у жанчын падае працаздольнасць, настане галаўны боль, прылівы да твару і іншыя сімптомы ўскладненага клімаксу.

Трэба дадаць, што пры старанным даследаванні функцый жаночага арганізма ў пераходным узросце і пасля спынення менструацый выявілася, што, нягледзячы на адсутнасць менструацый, у арганізме знаходзяцца палавыя гармоны. Такім чынам, спыненне менструацый яшчэ не характарызуе надыход клімаксу.

* * *

Менструальная функцыя ў пераходным узросце мяняецца па-рознаму. У адных жанчын менструацыі спыняюцца адразу і ў далейшым больш не надыходзяць, у другіх яны спачатку становяцца менш працяглымі і з вялікімі праемежжамі, а затым паступова спыняюцца зусім, у трэціх спыняюцца праз некаторы час аднаўляюцца зноў і толькі потым знікаюць назаўсёды. У такіх выпадках неабходна звярнуцца ў жаночую кансультацыю для выяўлення прычыны аднаўлення менструацый, хоць-бы гэта была часовая з'ява.

Нарэшце, у чацвёртай групы жанчын назіраюцца бязладныя, так званыя атыпічныя кровацёкі. Яны могуць настаяць праз некаторы час пасля спынення менструацый — праз 4—6—8 месяцаў і нават праз год—два. Такія бязладныя кровацёкі з'яўляюцца прыметай нейкага захворвання ў арганізме, магчыма, утварэння пухлін у палавых органах. На жаль, некаторыя жанчыны не звяртаюць увагі на гэтую пагражаючую з'яву. Наадварот, пачатак кровацёкаў яны разглядаюць як зварот менструацый, як абнаўленне і амалажэнне арганізма. Такая памылка тоіць небяспеку развіцця запущаных пухлін, якія цяжка паддаюцца аперацыі.

Пры пачатку бязладных кровацёкаў неабходна тэрмінова, не адкладаючы, звярнуцца ў жаночую кансультацыю. Чым раней пастаўлены правільны дыягназ, тым лягчэй вылечыцца. Пры сучасных поспехах хірургіі, пры наяўнасці рэнтгенавых праменняў, радыя і іншых прамянёвых метадаў лячэння злыякасныя новаўтварэнні, у тым ліку і рак, добра паддаюцца лячэнню.

Што-ж, апрача змены ў менструацыях, назіраецца ў пераходным узросце жанчыны? Адбываецца адваротнае развіццё

палавых органаў; яечнікі паступова змяншаюцца ў размеры, зморшчваюцца; спачатку функцыя іх слабее, а паступова яны зусім перастаюць выпрацоўваць палавыя гармоны. Матка змяняецца ў размерах, похва звужаецца. Фігура жанчыны пашыраецца, з'яўляецца адкладанне тлушчу ў абсягу бёдраў, жывата, што тлумачыцца паніжэннем агульнага абмену рэчываў.

Такія істотныя змены назіраюцца ў большасці жанчын і, нягледзячы на гэта, яны сябе добра адчуваюць, працаздольнасць у іх не падае; клімактычны перыяд праходзіць без ускладненняў, зусім нармальна, або, як кажуць, фізіялагічна. Аднак у некаторых жанчын пераходны ўзрост ускладняецца радамі недамаганняў.

Сімптомам, які найчасцей сустракаецца, з'яўляюцца так званыя прылівы, гэта значыць гарачка, якая прылівае да твару, ахапляе плечы, шыю і ўвесь торс. Такія прыступы гарачкі могуць адбывацца па некалькі раз на дзень, у некаторых выпадках да 20—30 і больш. Другім спецыфічным сімптомам клімактычнага перыяду з'яўляецца патлівасць: часты, моцны пот на твары, грудзях і спіне.

Як прылівы, так і патлівасць назіраюцца ў любы час дня. У некаторых выпадках яны пачашчаюцца ўначы. Гэтыя з'явы нярэдка адбываюцца адначасова з пачуццём трывогі, прыгнечанасці, страху. Змена псіхічнай узбуджальнасці, раздражняльнасці станам прыгнечання, бяссонніца, пагоршэнне памяці — усё гэта тлумачыцца парушэннем функцый кары галаўнога мозгу. Акрамя таго, жанчына часта скардзіцца на біццё сэрца, кружэнне галавы.

Некаторыя мяркуюць, што ў час клімактычнага перыяду развіваецца гіпертанічная хвароба. Аднак гэтая думка беспадстаўная.

Вывучаючы на працягу раду год пытанне аб гіпертаніі ў жанчын у клімактычным узросце, мы не змаглі ўсталяваць непасрэдную залежнасць гіпертанічнай хваробы ні ад менструальнай функцыі, ні ад змяншэння або знікнення палавых гармонаў.

Змена крывянога ціску ў клімактычным узросце залежыць не ад змен у палавой сферы, а ад функцыянальных парушэнняў, звязаных з агульнымі ўзроставымі зменамі ў арганізме.

Гіпертанія, выяўленая ў жанчын пры надыходзе клімаксу, характарызуецца невялікімі лічбамі ўздыму ціску (140/80—160/90 міліметраў), прычым гэтыя павышэнні звычайна часовыя і з'яўляюцца ў большасці выпадкаў вынікам змены агульных рэакцый арганізма.

Нярэдка жанчыны пакутуюць не столькі ад ускладненняў клімаксу, колькі ад чакання яго. Уяўленне аб тым, што са стратай менструацый настане адрачэнне арганізма, зусім неабгрунтавана.

Вопыт паказвае, што жанчыны, занятыя захопляючай іх цікавай работай, карыснай дзейнасцю ў сваёй сям'і, значна менш пакутуюць ад клімактычных з'яў. Бо апрача аб'ектыўных змен, важна яшчэ, як жанчына адносіцца да надыходу перыяду, ці не занеда яна схільна да панурага роздуму аб «страце маладосці». Такі змрочны настрой, бяздзейнасць, залішня ўвага да ўсіх адчуванняў, звязаных з клімаксам, толькі пагаршаюць агульны стан.

* * *

Ці ёсць прафілактычныя меры, здольныя аддаліць пачатак клімактерычнага перыяду? Ці ёсць меры для таго, каб ён праходзіў безбалесна, без ускладненняў, без пакут, каб захаваць працаздольнасць і нармальныя функцыі арганізма? Так, ёсць.

Калі правільны рэжым дня, рацыянальны распарадак работы і адпачынку з'яўляюцца абавязковай умовай добрага самаадчування чалавека ў любым узросце, то ў клімактерычным перыядзе жанчыны рэжым абсалютна неабходны.

Ёсці трэба ў пэўныя гадзіны, 3—4 разы на дзень. Ежа павінна ўключаць значную колькасць гародніны, рэкамендуецца абмежаваць ужыванне мяса, мясных супаў, капчонасцей, вострых рэчываў, якія раздражняюць нервовую сістэму (воцат, перац, гарчыца, моцнае кофе, алкагольныя напіткі). Курэнне катэгарычна проціпаказана.

Многія жанчыны пры клімаксе пакутуюць запорам. Рэгуляваць функцыю кішэчніка можна без ужывання якіх-небудзь лекавых сродкаў. Вельмі карысна дыэта; у ежы павінна пераважаць вараная і сырая гародніна, а таксама чорны хлеб. Салату можна рыхтаваць з сырой капусты, радыскі, морквы, буракоў з раслінным маслам. Такая салата прыносіць дваякую карысць: яна садзейнічае вітамінізацыі арганізма і паляпшае дзейнасць кішэчніка. Пры вялікіх запорах добрае дзеянне аказвае прыём нашча 1 чайнай лыжкі слабительнай солі (магnezія або карлсбадская соль) на $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ шклянкі вады за поўгадзіны-гадзіну да сьнедання. Перад сном рэкамендуецца з'есці шклянку сыра-квашы або маладога кефіру і 8—10 штук сушанага чарнасліву.

Для барацьбы з прылівамі і патлівасцю ўначы час вельмі добра ўжываць перад сном гарачыя нажныя ванны. Для гэтага ў таз або вядро наліваюць ваду тэмпературай каля 40 градусаў. У такой ванне трымаюць ногі ад 20 да 30 хвілін, затым іх выціраюць насуха і тут-жа кладуць у пасцель. Добры эффект атрымліваецца ад пераменных гарача-халодных ванн. Для гэтага ставяць два вядры: у адно наліваюць ха-

лодную ваду хатняй тэмпературы, у другое — гарачую — тэмпературай у 40 градусаў. Ногі папераменна апускаюць у гарачую і халодную ваду. У гарачай вадзе ногі трымаюць 4—5 хвілін, у халоднай — $\frac{1}{2}$ хвіліны. Уся гэтая працэдура працягваецца каля поўгадзіны.

Значную карысць прыносяць таксама агульныя ванны. Пры гэтым трэба адзначыць наступнае: калі большасць жанчын добра пераносіць агульную ванну перад сном і добра спіць пасля яе, то некаторыя, наадварот, пасля ванны, прынятай перад сном, спяць дрэнна. Такім жанчынам агульныя ванны трэба прымаць днём або прынамсі за 3—4 гадзіны да сну.

Вялікую карысць прыносіць умераны спорт і фізічная культура. На жаль, к 40—45 гадам жанчыны звычайна перастаюць займацца фізічнай культурай нават у тых выпадках, калі яны да гэтага аддавалі ёй шмат увагі. Такую памылку дапускаюць часам прафесіянальныя спартсменкі і рэкардсменкі — з узростам яны перастаюць займацца нават элементарнай зарадкай кожную раніцу.

Змяншэнне рухаў, застоўныя з'явы ў органах малога таза пагаршаюць агульны стан, зніжаюць працэсы абмену рэчываў, спрыяюць запорам і атлусценню. Таму ранішняе фізкультурнае зарадка з'яўляецца абавязковай умовай нармальнага рэжыму дня і неабходнай складанай часткай агульных гігіенічных мерапрыемстваў клімактерычнага перыяду.

Вельмі карысны купанні ў рацэ і моры, а таксама ўмеранае плаванне. Асабліва рэкамендуецца прагулкі, лёгкі спорт, а ў выпадках атлусцення дыэта і масаж.

* * *

Жанчына павінна памятаць, што клімактерычны перыяд зменлівы, ускладнены гэтага перыяду часовыя: яны звычайна працягваюцца год—два, а затым канчаткова праходзяць. Сур'ёзныя ўскладненні назіраюцца толькі ў 10 працэнтаў жанчын, якія знаходзяцца ў клімактерычным узросце. Таму чакаць з баязлівасцю пачатку гэтага перыяду няма падстаў. Правільны рэжым працы і адпачынку, здаровыя ўмовы быту, ра-

цыянальнае харчаванне, лёгкія віды фізічнай культуры — усё гэта садзейнічае аддаленню клімаксу і больш мяккаму яго цяжэнню.

Калі з'яўляюцца частыя прылівы, моцны пот, галавакружэнні, неабходна звярнуцца ў кансультацыю, каб атрымаць адпаведную параду, а ў некаторых выпадках і лячэнне.

Добры эффект дае ўжыванне палавых гармонаў. Гэта зусім зразумела. Паніжэнне функцый палавых залоз вядзе да змяншэння і нават да знікнення з арганізма палавых гармонаў. Штучнае іх увядзенне шляхам падскурных упырскванняў або прыёму ўнутр аднаўляе нармальную дзейнасць арганізма.

Гармоны, прыгатаваныя шляхам выцяжак з яечнікаў жывёлы або хімічным спосабам (фалікулін, эстрадыёл, сінестрол, дыэтылстыльбэстрол) у камбінацыі з гармонам жоўтага цела яечніка (прагестэрон) не толькі пакрываюць недахоп натуральных гармонаў, але ў некаторых выпадках павышаюць дзейнасць яечнікаў і стымулююць выдзяленне гармонаў самім арганізмам.

Назначаць гэтыя сродкі можа толькі ўрач, таму што ва многіх выпадках клімаксу даволі агульнагігіенічных мерапрыемстваў, каб ліквідаваць хваравітыя сімптомы, і зусім няма патрэбы ва ўжыванні лякарстваў. Акрамя таго, часам гармоны не толькі не прыносяць карысці, але яўна адмоўна ўплываюць на арганізм, таму што магчымыя выпадкі, калі, нягледзячы на адсутнасць менструацый, у арганізме ёсць дастатковая колькасць палавых гармонаў і дабаўленне іх звонку толькі пагаршае стан жанчыны. Гармоны — тонкі і своеасаблівы сродак, злоўжываць ім нельга. Але ў тых выпадках, калі ёсць падставы да ўжывання гармонаў, яны дзейнічаюць літаральна магічна: спыняюцца прылівы, патлівасць, паляпшаецца самаадчуванне, аднаўляецца працаздольнасць.

Такім чынам, разумныя адносіны да ўзроставых змен у арганізме, правільны рэжым працы, адпачынку, харчавання, фізічная культура і спорт, заняткі любімай работай — усё гэта з'яўляецца дасканалым сродкам для захавання творчых сіл, працаздольнасці, здароўя і жыццерадаснасці.

Часопіс «Здоровье».

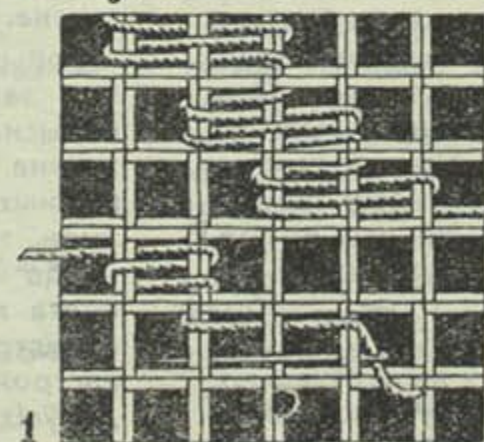
Парады вышывальшчыцам

У папярэдняй гутарцы (гл. час. «Работніца і сялянка» № 6) мы тлумачылі, як вышываць белую гладзь з насцілам, упрыгожваючы яе сеткамі. Зараз раскажам, як па выцягнутай і пераплецёнай сетцы накладваць рысунак насцілам. Работа гэтая называецца «радок перавіць», або «філейная сетка». Прасцей кажучы, гэта — сетка, перавітая ніткай.

Выцягваючы ніткі з тканіны, робяць фон, на якім будзе вышыты рысунак насцілам. Часам выцягнутую сетку замяняюць плеценай. Як падрыхтаваць і выцягнуць сетку, сказана ў № 6 час. «Работніца і сялянка». Калі працягваюць вугал, пачынаюць падразаць ніткі з вугла ў адзін і другі

бок. Так лягчэй пазбавіцца памылкі. Калі сетка выцягнута, яе перавіваюць ніткай. Абвіваць сетку можна па-рознаму.

Абвіўка шнурочкам. Спачатку абвіваюць па гарызанталі,

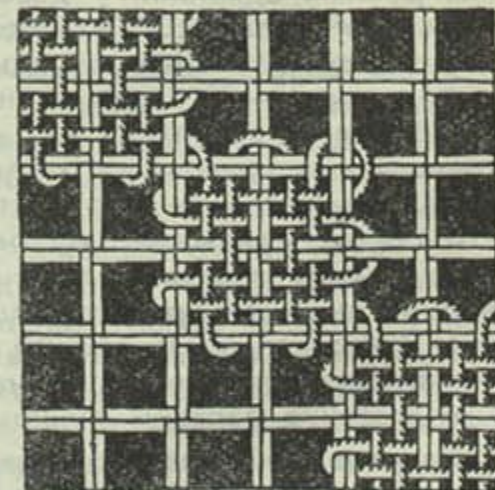

1

а потым па вертыкалі кожную клетачку. Калі сетка дробная, абвіваюць адзін раз, калі буйная — два-тры разы.

Абвіўка па дыяганалі. Тут работа ідзе згізагамі — уверх, а потым уніз, ад аднаго края да процілеглага. Пасля таго як сетка перавіта, яе запаўняюць рознастайнымі ўзорамі насцілу. Самы пашыраны — гэта шчыльны насціл (рыс. 1). Нітку, якой робіцца насціл па ўзору, шчыльна пераплятаюць слупкамі сеткі, запаўняючы яе цеснымі радамі, якія ўкладваюцца адзін каля другога. Чым шчыльней насціл, тым рэльефней будзе выдзяляцца на сетцы ўзор. Трэба сачыць, каб насціл ішоў у адным напрамку.

Другі насціл — «цыраванне» (рыс. 2). Гэты насціл

2

адзначаецца ад папярэдняга тым, што ў ім пераплятаюцца слупкі сеткі ў двух напрамках: у гарызантальным і вертыкальным. Ніткі, якія пераплятаюць слупкі, пераплятаюцца таксама і паміж сабой, утвараючы від цыравання.

МАМА, ПАЧЫТАЙ!

Сёння дзень
такі цудоўны,—
ў зборы
ўвесь дзіцячы сад.
Праз хвіліну,
ў дзесяць роўна,
пачынаецца
парад.
Пеця
б'е па барабане,
Міхасёк
у горні зайграў.

ЦУДОЎНЫ ДЗЕНЬ

Артур ВОЛЬСКИ

Малюнкi
Ю. Пучынскага

На чале калоны —
Ваня,
як сапраўдны
генерал.
Кім
вялізны сцяг нясе,
і зайздросцяць
Кіму ўсе.
Шашку з ножан
цягне Слаўка.
На яго
хутчэй зірні:
Слаўка верхам
сеў на лаўку,
але едзе
на кані!
А за ім
і табурэткі
выраўноўваюцца
ў рад.
Гэта танкі
і танкеткі
выязджаюць

на парад.
І на ўсіх
агнём чырвоным
ззяюць
яркія сцяжкі...
За калонаю
калона —
вось
парад
у нас які!

Трэці насціл — «рагожка» (рис. 3). Тут ніткі нацягваюць паверх слупкоў, не пераплятаючы. Замацаванне нітак паказана на рис. 3.

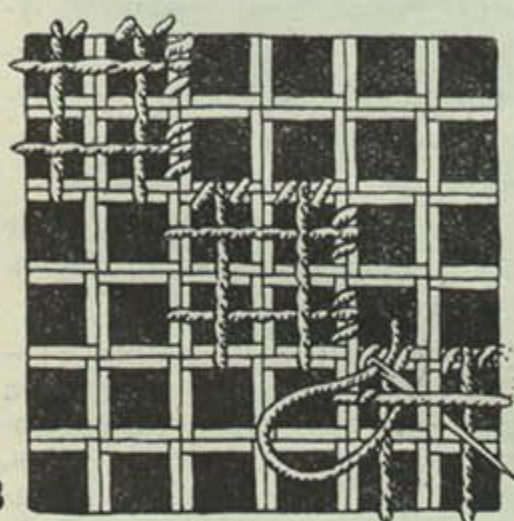
Чацвёрты насціл — «павуцінка», або «паветраная пят-

пакінуць. Так трэба выцягнуць шмат радоў мярэжкі. Абвіваць такую мярэжку можна адразу з двух сумежных бакоў. Клеткі, што ўтвараюцца паміж слупкоў, запаўняюць узорам насцілу. Робіцца такая вышыўка хутчэй, чым пры выцягванні нітак у два бакі, але затое выглядае прасцей.

Выцягваюць ніткі можна на маркізеце, палатне, ручніку, мешкавіне. Тонкія работы ідуць для ўпрыгожвання жаночых сукенак, блузак, сарочак. Работы больш шчыльныя ідуць для аздобы дарожак, абрусоў, парт'ер. Можна вышываць белай ніткай па беламу і каляровай па беламу і шэраму палатну. Для насцілу можна браць ніткі муліне, ірыс, шэрсць, паперу. Вядома, для тонкіх тканін бяруць тонкія ніткі, для тоўстых — тоўстыя. У нашым дадатку даецца квадрат на абрус. Яго можна вышываць на белым або шэрым палатне. Сетка запаўняецца ніткай, белай або ў тон палатна. Квадраты злучаны паміж сабой шырокай мярэжкай сіняй і чырвонай ніткай. Падрубаецца абрус мярэжкай «слу-

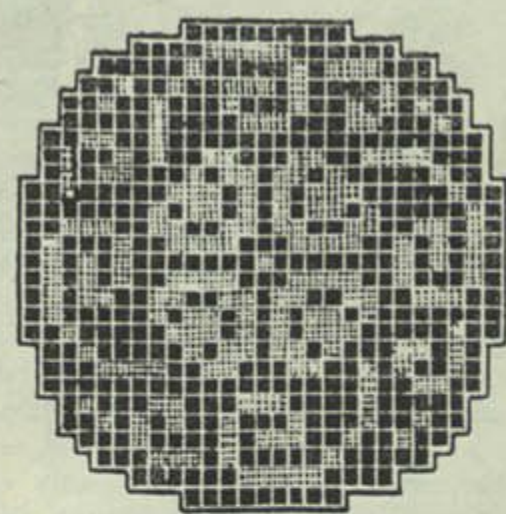
пок». У тоўстых і шчыльных матэрыялах патрэбны шчыльныя насцілы, у тонкіх — ажурныя: рагожка, павуцінка. Але вельмі добра выглядаюць камбінаваныя насцілы. Напрыклад, лісце запаўняюць шчыльным насцілам, а кветкі — павуцінкай і рагожкай. У такіх работах можна карыстацца рысункамі для вышыўкі крыжам: геаметрычнымі фігурамі, кветкамі.

Апрача пералічаных работ, ёсць яшчэ вельмі прыгожы від работы па сетцы. Калі на тканіну пераводзяць рысунак

3

ля» (рис. гл. у час. № 6). Краі сеткі для моцнасці прапашваюць швом «уперад іголку» ніткай муліне, пасля чаго абшываюць тонкім гладзевым швом. Ёсць яшчэ вельмі старадаўняя строчка — мярэжка. Гэта многарадная мярэжка, калі ніткі выцягваюць толькі ў адным напрамку. Напрыклад, пяць нітак выцягнуць, чатыры

Узор насцілу сеткі.

Узор насцілу сеткі.

(кветкі, птушкі, жывёла, людзі), усе яго контуры абшываюцца тамбурным швом. У самым шырокім месцы фона працягваюць простую сетку да контура малюнка і абшываюць яе. Пасля пачынаюць вышываць малюнак на сетцы. Калі гэта кветкі, іх вышываюць цэнавай гладзю, але часам можна абшыць гладзю толькі контур. Пялёсткі кветак таксама можна запаўняць рознымі сеткамі.

Е. КРАСІЧКАВА

Кухнінарыя

ІКРА ГРЫБНАЯ

Ікру грыбную рыхтуюць з розных салёных або сухіх звараных грыбоў. Салёныя грыбы прамыць і, даўшы сцячы вадзе, дробна насячы, затым нарэзаць рэпчатую цыбулю, злёгка падсмажыць яе на алеі, астудзіць і змяшаць з грыбамі, дадаўшы крыху перцу.

З вараных сухіх грыбоў ікру рыхтуюць такім-жа спосабам. Для больш вострага смаку можна дадаць лімонны сок або воцат, соль і перац, а таксама пасыпаць дробна накрышанай зялёнай цыбуляй.

На 250 г салёных грыбоў (або 50 г сухіх) — 1 галоўку цыбулі, 1—2 ст. лыжкі алею.

РАГУ З БАРАНІНЫ

Абмытую бараніну (грудзінку або лапатку), выразаўшы з яе трубчастыя косці, рассячы на кавалкі, пасыпаць соллю і абсмажыць на патэльні. Перад самым канцом смажання бараніну пасыпаць сталовай лыжкай мукі. Пасля гэтага бараніну скласці ў каструлю, дадаць тамат-пюрэ, заліць 2—3 шклянкамі гарачага бульёну або вадзі і паставіць тушыць на лёгкі агонь. Праз 1½—2 гадзіны (маладую бараніну — праз 40—50 хвілін) пасля пачатку тушэння перакласці бараніну ў неглыбокую каструлю і дадаць ачышчаную, прамытую, нарэзаную долькамі і падсмажаную гародніну — моркву, пятрушку, цыбулю, рэпу, бульбу, а таксама лаўровы ліст (1—2 лісткі) і 6—8 гарошы перцу (або ¼ шт. струковага); заліць усё гэта працэджаным соусам, атрыма-

ным пры тушэнні, і зноў паставіць тушыць на 30 хвілін. Гатовае рагу перакласці на блюда і пасыпаць дробна накры-

шаным зялёным пятрушкі або кропам.

На 500 г бараніны — 600 г бульбы, 2 шт. морквы, 1 пятрушку, 1 рэпу, 1 галоўку цыбулі, 2 ст. лыжкі тамат-пюрэ і столькі-ж масла.

ПІРОГ ПЯСОЧНЫ

Муку прасеяць праз частае сита, сабраць горкай, у сярэдзіне зрабіць паглыбленне, куды пакласці смятану, сырое яйка, цукар, размякчанае слівачнае масла, ванілін і замясіць цеста, паставіўшы яго

на некаторы час у халоднае месца. На пасыпанай мукой дошцы раскатаць цеста таўшчынёй ½ см і пакласці яго на бляху. Зверху на цеста ўверх дном пакласці вялікую талерку, абрэзаць навокал яе цеста кончыкам нажа, затым зняць талерку, пакінуўшы цеста на блясе. Абрэзаныя кавалчкі цеста злучыць, раскатаць у другі раз і разрэзаць на палоскі шырынёй у 2 см. Гэтыя палоскі пакласці на барту круга, змазанага яйкам, зашчыпаўшы іх у выглядзе грабенчыка.

Пасля гэтага пірог змазаць яечным жаўтком і паставіць на 15—20 хвілін у гарачую духоўку.

Як толькі цеста падрумяніцца, жар зменшыць, а яшчэ праз 5—7 хвілін дастаць пірог з духоўкі і, не знімаючы з бляхі, астудзіць. На астыўшы кружок пакласці варэнне або джэм. Пасля гэтага пірог з бляхі перакласці на блюда, краі пірага пасыпаць цукровай пудрай і падаць на стол. Гэтак-жа можна рыхтаваць пірагі з рознымі свежымі і кансерваванымі ягадамі і фруктамі.

На 2 шклянкі мукі — 150 г слівачнага масла або маргарыну, 3 ст. лыжкі цукру, 2 яйкі, ¼ парашку ваніліну.

Чайны грыб

За апошнія гады даволі шырокае распаўсюджанне атрымаў напітак, які прыгатаўляецца ў хатнім быту і называецца звычайна «чайным квасам».

Для яго прыгатавання бяруць чайны грыб, кладуць у слоік і заліваюць цёплым падсалоджаным чаем. Чай бродзіць, і праз некалькі дзён атрымліваецца кіславатая, злёгка газіраваная напітак прыемнага смаку. Па меры ўжывання слоік даліваюць свежым падсалоджаным чаем і атрымліваюць новую колькасць квасу. «Грыб» пры гэтым паступова павялічваецца ў аб'ёме.

Што-ж такое «чайны грыб»?

Чайны, інакш японскі, манчжурскі, грыб ёсць студзьяністае ўтварэнне, якое складаецца з асобага роду бактэрый і дражджавых грыбоў. У выніку жыццедзейнасці гэтых мікраарганізмаў у настоі грыба ўтвараецца рад арганічных кіслот — воцатная, малочная, глюконовая і інш. У квасе знаходзіцца нязначная колькасць вітаміну С.

Чайны квас ужываецца не толькі як асвятляючы напітак. Яму прыпісваецца і лекавае дзеянне пры рознага роду захворваннях.

Чайны квас вывучаўся ў некалькіх навуковых установах.

Было ўстаноўлена, што ён уладае слабым дэзінфікуючым дзеяннем і здольны затрымліваць рост некаторых хваробатворных бактэрый. На гэтай падставе яго ўжывалі з некаторым поспехам пры лячэнні ангіны (паласканне сямі-васьмідзённым настоем чайнага грыба), як сродак, які рэгулюе адпраўленні кішэчніка, напрыклад, пры звычайных запорах, гемароі і г. д. Апісана паспяховае ўжыванне чайнага квасу пры лячэнні кішэчных захворванняў у маладняка буйнай рагатай жывёлы і г. д.

Побач з гэтым, існуе думка, што чайны квас шкодны. Яму прыпісваюць нават ролю ўзбуджальніка рака. Трэба сказаць, што гэтая думка пазбаўлена якой-бы там ні было падставы.

Ці можа ўсё-ж ужыванне чайнага квасу прынесці шкоду?

Памяркоўнае ўжыванне (1—2 шклянкі ў дзень) чайнага квасу шкоды прынесці не можа. Але квас, які перастаяўся, мае рэзка кіслы смак (нагадвае воцат), асабліва пры сістэматычным або празмерным яго ўжыванні, можа аказацца шкодным для арганізма.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 06589

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 6-X-56 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, Праспект імя Сталіна, Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 3-17-51.

24 Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Лўт. арк. 4. Тыраж 100 000 экз. Заказ № 656.

Чэхаславацкія моды

З часопіса
«Мадэлі адзення
Чэхаславацкай
Народнай Рэспублікі».
1956 г.

Габардзінавае паліто з вялікім каўняром. Капюшон і манжэты з футра. Кішэні праразныя.

Зімовы габардзінавы касцюм. Аддзелка з футра нутры. Хлясцік са спінкі пераходзіць на полачкі. Спадніца ззаду з загладжанай складкай.

Сукенка з шарсцянай тканіны з цэльнакроеным рукавом. Аддзелачны каўнерык з піке. Спадніца з плісіроўкай «кусцікамі».

